

Innbyggermedvirkning for sosial bærekraftig stedsutvikling?

En casestudie av medvirkning i stedsutviklingen til Lindesnes kommune.

CECILIE MARIE SVENDSEN

VEILEDER

Laura Tolnov Clausen

Universitetet i Agder, 2021

Fakultet for samfunnsvitenskap

Institutt for global utvikling og samfunnsplanlegging

Forord

Det var aldri noen selvfølge at jeg skulle ta det skrittet ut å bli en voksen student, med to barn, samboer og fulltidsjobb. Jeg skal ikke legge skjul på at det har vært utfordrende, svært utfordrende til tider. Men, denne oppgaven markerer at jeg klarte det. Jeg klarte det jeg selv ikke trodde jeg skulle klare. Så, tusen takk til mine fantastiske medstudenter og inspirerende forelesere, dere er virkelig i toppsiktet, og jeg hadde ikke klart det uten dere.

En spesiell takk til min veileder Laura Tolnov Clausen, for motiverende ord og alltid rask respons, jeg setter stor pris på det.

Til alle informanter som har tatt seg tid til å stille opp, tusen takk!

Til mamma, som alltid har kjempet for oss, slik at vi skulle få de samme muligheter som andre barn! Tusen takk, min inspirasjon finner jeg hos deg.

Mine gode søstre og venner, jeg hadde ikke klart det uten dere heller, på de mørkeste dagene har dere virkelig motivert meg. Tusen takk, for at dere har hjulpet meg til å finne troen på meg selv.

Kai, takk for at du holdt ut! Dette hadde aldri gått uten deg, og jeg er sikker på at din glede for at jeg er ferdig, er vel så stor som min.

Mia og Mille, denne er til dere! Dere er min største motivasjon. Jeg elsker dere, og ser frem til at kvelder og helger, igjen betyr kvalitetstid med dere.

Mandal 11.06.2021

Cecilie Marie Svendsen

Sammendrag

I denne masteroppgaven, har jeg valgt å se på om innbyggermedvirking har betydning for en sosialt bærekraftig stedsutvikling. Jeg har valgt å gjøre en casestudie av Lindesnes kommune. Dette er en ny, sammensatt kommune fra 2020, helt på sørspissen av Norge.

Masteroppgaven tar utgangspunkt i sosial bærekraft, stedsteori og medvirkning, hvor medvirkning står sentralt. De teoretiske delene står i et gjensidig forhold til hverandre i oppgaven, og er alle sentrale for forståelsen av kompleksiteten til problemstillingen.

Det er benyttet kvalitative forskningsmetode, med en forankring i en casestudie av Lindesnes kommune. Det er gjennomført intervjuer og dokumentanalyse, for å belyse problemstillingen. Hvor det i analysen drøftes funnene opp mot det teoretiske rammeverket.

Funnene viser at medvirkning er komplekst. Fra innbyggernes side, oppgir flesteparten at de ikke føler seg inkludert i medvirkningsarbeidet, og at de har ikke har kjennskap til hvordan de skal komme med innspill. Det pekes også på at de savner at den alminnelige innbyggeren skal bli hørt.

Empirien, rettet mot kommuneplanen peker dog i en annen retning, og viser at det har vært gjennomført flere medvirkningstiltak, også over det minstekravet man finner i plan- og bygningsloven. Ifølge leder av barne- og ungdomsrådet i Lindesnes, oppleves det at barn og unge er blitt hørt i arbeidet med kommuneplanen. Men det kommer også frem at det har vært utfordringer knyttet til kommunesammenslåingen, hvor de har måtte kjempe for å bli hørt.

Med forankring i teori og empiri, hersker det liten tvil om at innbyggermedvirking er viktig for en sosialt bærekraftig stedsutvikling, og vil bidra til noe positivt til både innbyggerne og stedet. Det krever dog, en kommuneadministrasjon som er tydelig og ser på innbyggerinvolvering som en ressurs i stedet for en forpliktelse.

Abstract

In this thesis, I have chosen to look at whether citizen participation is important for a socially sustainable place development. I have chosen to do a case study of Lindesnes municipality. This is a new, complex municipality from 2020, at the southern tip of Norway.

This master's thesis is based on social sustainability, place theory and participation, where participation is central. The theoretical parts are in a mutual relationship with each other in the thesis and are all central to the understanding of the complexity of the problem.

Qualitative research methods have been used, based on a case study by Lindesnes municipality. Interviews and document analysis have been used to illuminate the issue. Where the analysis discusses the findings against the theoretical framework.

The findings show that participation is complex. Majority of the inhabitants, state that they do not feel included in the participation work, and that they do not have knowledge of how to provide input. It is also pointed out that they miss that the ordinary citizen should be heard.

The empirical evidence, aimed at the municipal plan, however, points in a different direction, and shows that several participation measures have been implemented, also above the minimum requirement found in the Planning and Building Act. According to the leader of the children and youth council in Lindesnes, it is felt that children and young people have been heard in the work with the municipal plan. But it also emerges that there have been challenges associated with the amalgamation of municipalities, where they have had to fight to be heard.

Based on theory and empirical data, there is little doubt that citizen participation is important for a socially sustainable place development and will contribute to something positive for both the inhabitants and the place. It does, however, require a clear municipal administration and see the citizen involvement as a resource, rather than a commitment.

Innhold

1.0 Innledning.....	8
1.1 Bakgrunn	8
1.2 Presentasjon av Case.....	9
1.3 Formål og problemstilling.....	11
1.4 Avgrensing	12
2.0 – Teori.....	13
2.1.0 Del 1.....	14
2.1.1 Bærekraftig utvikling	14
2.1.2 Sosial bærekraft.....	15
2.1.3 Bærekraftige lokalsamfunn	17
2.2.0 Del 2.....	18
2.2.1 Sted.....	18
2.2.2 Stedsutvikling	19
2.2.3 Hvordan forstå steder	20
2.2.4 Stedsidentitet	21
2.2.5 Stedsblind planlegging.....	22
2.3.0 Del 3.....	23
2.3.1 Medvirkning kort forklart	23
2.3.2 Medvirkning i henhold til Norsk lovverk	23
2.3.3 Fem teoretiske forankringer for medvirkning	24
2.3.4. Medvirkning utover minstekravet.....	26
2.3.5 Viktigheten av medvirkning.....	27
2.3.6. Involvering av barn og unge	29
2.3.7 Arnstein`s medvirkningsstige	30
3.0 Metode	33
3.1. Metodisk valg og casestudie	33
3.2.0 Datainnsamling.....	34
3.2.1 Intervju	35
3.2.2 Rekruttering og gjennomføring av intervjuene	35
3.3. Dokumentanalyse.....	38
3.4. Reliabilitet og validitet.....	39
3.5 Forskningsetisk vurdering og refleksjon.....	40
4.0 Empiriske funn.....	41
4.1.0 Kommuneplanen	42

4.1.2 Gjestebud	43
4.1.3 Barn- og unge i kommuneplanen	44
4.2.0 Innbyggerperspektivet	47
4.3.0 Engasjement i stedsutvikling	48
5.0 Analyse	51
5.1.0 Bedre sammen	51
5.1.1 Oppstartseminar.....	52
5.1.2 Gjestebud	52
5.1.3 Barn og unge.....	53
5.1.2 Medvirkning i kommuneplanen	54
5.2.0 Sted for hvem?	56
5.2.1 Stedsblind	57
5.2.2 Deltakelse i stedsutviklingen	59
5.3.0 Tillit	60
5.4.0 Døråpner eller eventuelt det motsatte	61
6.0 Konklusjon	63
Litteraturliste	65

Figuroversikt

Figur 1, Bilde fra Kua i Mandal (Fotograf: Cecilie Marie Svendsen)	s.9
Figur 2. Bilde fra Marnardal. (Foto: Privat. Fotograf Kristine H. Roland)	s.10
Figur 3. Tre dimensjonene ved bærekraftig utvikling. Hentet fra: (FN-sambandet, 2020).....	s.14
Figur 4. Tre dimensjoner av sosial bærekraft (Hofstad & Bergsli, 2017, s. 36)	s.16
Figur 5. Arnsteins medvirkningsstige (Arnstein, 1969, s. 217).....	s.31
Figur 6. Innbyggerinformanter. Egenprodusert tabell	s.38
Figur 7. Dokumentoversikt. Egenprodusert tabell	s.39
Figur 8. Hjerter. Fra kommuneplanen. Hentet fra: (Lindesnes kommune, 2020).....	s.45

1.0 Innledning

I oppgavens første del, vil jeg gi en bakgrunns forklaring for valg av problemstilling, presentasjon av case, og gjøre rede for formålet med denne masteroppgaven, som leder inn til problemstillingen og valgte forskningsspørsmål, som skal hjelpe til for å svare på problemstillingen. Det at denne masteroppgaven er på 30 studiepoeng har ført til noen avgrensninger, dette gjøres også rede for.

1.1 Bakgrunn

Det ble tidlig i studieforløpet klart for meg at jeg ønsket å skrive om stedsutvikling, da jeg i den senere tid har tilegnet meg mer kunnskap om sosial bærekraft var det ønskelig for meg å knytte det til stedsutvikling. Jeg har dog brukt mye tid på å finne ut av hvilket perspektiv jeg ville se det fra. Etter et dypdykk i både teori og tanker, slo det meg at hva er egentlig sosial bærekraftig stedsutvikling, uten medvirkning fra menneskene som faktisk bor og opplever stedet?

I Norge er bærekraft lagt til grunnlag for planlegging og utvikling gjennom formålsparagrafen i plan- og bygningsloven, 2008 (Pbl). Plan- og bygningsloven er tydelig på at bærekraft er et sentralt formål i all planlegging. Dette er formulert på denne måten at bærekraftig utvikling skal fremmes slik at den er best for hver enkelt, fremtidig generasjon og samfunn. Samtidig må konsekvensene for samfunnet og miljøet beskrives (Pbl, 2008, § 1-1).

I sosial bærekraft er livsvilkår til barn og unge særlig viktig, denne gruppen er variert og de har på mange måter mindre muligheter for å påvirke omgivelsene sine, de rammes også veldig ofte hardere når det er dårlige forhold i omgivelsene. De er også morgendagens voksne, så ved at man tilrettelegger for gode forhold slik at de utvikles til empatiske, trygge og sosialt engasjerte voksne, vil det være en særdeles viktig investering for et bærekraftig samfunn (Bakke, 2018). Selv om bærekraft nå er blitt en veldig viktig forutsetning ved all planlegging, gjør kompleksiteten ved sosial bærekraft at arealplanlegging er det blitt et felt som er lite forstått. Dette, sammen med den lange tidshorizonten det er fra man planlegger, til virkningene i samfunnet kommer og vanskeligheten med å få etablert kausalforbindelser mellom de fysiske virkemidlene og de sosiale konsekvensene fører også til at utredninger innenfor sosial bærekraft får lite krav (Bakke, 2018).

Stedsutvikling blir beskrevet som attraktive byer og tettsteder er betydningsfullt for menneskers trygghet, trivsel, og tilgjengelighet. Dette er faktorer som er viktige for hvert ett sted som ønsker en god stedsutvikling, blir disse faktorene ivaretatt vil det også føre til bedre miljøhensyn og næringsutvikling, og ikke minst, det vil bidra til at innbyggerne trives på stedet (Kommunal- og moderniseringsdepartementet, 2018).

Medvirkningsperspektivet vil som nevnt være sentralt i denne casestudien, og § 5-1 i Pbl sier at: «Enhver som fremmer planforslag, skal legge til rette for medvirkning. Kommunen skal påse at dette er oppfylt i planprosesser som utføres av andre offentlige organer eller private» (Pbl, 2008, § 5-1). Videre står det i § 5-1, at kommunen har et særlig ansvar med å sikre at barn og unge, samt andre som krever en egen tilrettelegging skal sikres retten til medvirkning.

1.2 Presentasjon av Case

Figur 1, Kua i Mandal (Fotograf: Cecilie Marie Svendsen).

Jeg har bortsett fra mitt første leveår vært bosatt i Mandal, en liten sørlandsby helt på sørspissen av Norge. Fra jeg var liten jente, har jeg alltid fundert på store spørsmål som omhandler menneskene som bor i Mandal. Muligens dette kommer av at kontrastene er så store her, andre søndag i august hvert år, er det som at hele pulsen er ute av byen, gatene som føltes trange i fellesferien blir plutselig store, og følelsen av å være liten, i noe stort har mang en gang møtt meg. Store deler av motivasjonen min til å studere samfunnsplanlegger ligger i nettopp dette, og den følelsen av å plutselig være liten i en by som ligger hjertet nært.

Det ble dermed tidlig klart at jeg ønsket å bruke Mandal som case, men siden den gang jeg først hadde dette i tankene er Mandal er nå blitt del av en større kommune, bestående av tre tidligere kommuner, Lindesnes, Mandal og Marnardal, hvor Mandal er administrasjonssenter. Jeg har dermed valgt å bruke hele kommunen som case.

Lindesnes kommunen er en klassisk sørlandskommune med høy aktivitet om sommeren og relativt tomme gater resten av året, sentrum er preget av tomme butikklokaler og en økende flytting av handel og industri ut av sentrum (Lindesnes kommune, 2020).

Figur 2, Marnardal. (Fotograf: Kristine H. Roland.)

Kommunen er den største havkommunen i Norge øst for Lindesnes, i tillegg til å være en stor kystkommune, er skogarealet i kommunen av betydelig størrelse (Lindesnes kommune, 2020, s. 19). Hav, kyst og skog er dermed en viktig ressurs for innbyggerne i kommunen, både for avslapping, folkehelsen og som arbeidssted.

1.3 Formål og problemstilling

Jeg vil belyse hvorfor sosial bærekraft er viktig for stedsutviklingen. Og sosial bærekraft blir i rapporten til Hofstad og Bergsli (2017) «Folkehelse og sosial bærekraft» beskrevet med at den består av 3 dimensjoner:

1. Individuelle behov
2. Prinsipper for interaksjon mellom individ og samfunn
3. Lokalsamfunnets tilstand

Selv om disse tre punktene har ett gjensidig påvirkningsforhold til hverandre, vil det være punkt 2 som handler om interaksjonen mellom individ og samfunn, være hvor jeg retter fokuset i denne masteroppgaven (Hofstad & Bergsli, 2017, ss. 38-39).

Det som skal til for at steder blir definert som sosialt bærekraftige omhandler i stor grad menneskene som bor på stedet, dette finner man igjen fra Cruickshank, (2014), hvor han skriver at et viktig prinsipp for stedsutvikling er at vi må forstå stedet og menneskene som lever der og få en innsikt i hvordan deres hverdagsliv er. Lykkes vi i å mobilisere befolkningen til å delta i de ulike prosessene som omhandler stedet vil dette være med på å bidra til en strategi hvor det er den kollektive handlingen som styrker stedsutviklingen, men det krever en tydelig kommune som står i sentrum for prosessene og bidrar til at man gjør forandringer uten alt for store forenklinger (Cruickshank, 2014, s. 9).

Både Hofstad & Bergsli (2017) og Cruickshank (2014) tydeliggjør viktigheten av menneskene som bor på stedet, derfor vil kjernen i denne masteroppgaven være å sette et fokus på innbyggermedvirkning. For å avgrense vil det være medvirkning fra ett samfunnsplanleggingsperspektiv og dette har en forankring i demokratisk tenkning. Formålet med medvirkning er å styrke innbyggernes eierskap til stedet og skape bedre løsninger slik at opplevelsen av felleskap og medborgerskap blir styrket (Ringholm & Hanssen, 2018, s. 191).

Jeg ønsker dermed å se på om innbyggermedvirkning er en reel døråpner til en sosialt bærekraftig stedsutvikling i Lindesnes kommune, eller om det potensielt er det motsatte.

Problemstilling min er som følger:

Hvilken betydning har innbyggermedvirkning for en sosialt bærekraftig stedsutvikling? En casestudie av medvirkning i stedsutviklingen til Lindesnes Kommune.

Følgende forskningsspørsmål vil hjelpe til å identifisere forskningsproblemet:

- Hvilke muligheter er det for medvirkning i kommunen, og hvem bidrar til innbyggermedvirkning?
- Hvordan kan innbyggermedvirkning være en faktor for å styrke sosialt bærekraft og stedsutvikling?

1.4 Avgrensing

I denne masteroppgaven har mitt hovedfokus vært å se på hvilken betydning innbyggermedvirkning har for en sosialt bærekraftig stedsutvikling, med det fører noen avgrensinger som jeg vil gjøre rede for nå.

Denne masteroppgaven er på 30 studiepoeng, det er altså våren 2021 jeg har brukt til å arbeide med den, jeg har derfor når det kommer til sosial bærekraft, valgt å kun ha med litt bakgrunnsstoff om bærekraftdimensjonene og sosial bærekraft, for å legge litt mer fokus ved den dimensjonen ved sosial bærekraft som er mest sentral for oppgaven, sammen med et underkapittel om bærekraftige lokalsamfunn, da dette er relevant for oppgaven.

Det er gjort avgrensinger under stedsteorien. Grunnen til at det at det gjort avgrensinger istedenfor å legge det teoretiske rammeverket på bare en av de teoretiske delene, er fordi det vil være nødvendig å ha med alle med for å få en bredere forståelse og kunne svare på problemstillingen. Delkapittelet som tar for seg innbyggermedvirkning, vil dog være noe mer omfattende enn delkapitlet om sted, da det er her hovedfokuset mitt ligger.

Jeg har valgt på bakgrunn av forskningens størrelse å ikke intervju barn under 16 år, men leder av barne- og ungdomsrådet i Lindesnes kommune, vil være deres stemme.

Det at Lindesnes kommune er en ny sammensatt kommune, har vært avgjørende for at det er kommuneplanen jeg har vektlagt i dokumentanalysen. Den er ny fra kommunesammenslåingen i 2020, og er noe av det nyeste av medvirkningsarbeidet i Lindesnes kommune, den er også særlig relevant, da det ifølge kommunal- og moderniseringsdepartementet, er en kommuneplan det overordnede styringsdokument til kommunene. Alle kommuner skal ha en kommuneplan og den skal strategisk brukes som en oversiktsplan. Den skal bestå av en samfunnsdel, hvor det er en handlingsdel og en arealdel (Kommunal- og moderniseringsdepartementet, 2009).

Det er gjort noen avgrensinger ved bruk av kommuneplanen som dokument, da innbyggermedvirkning er det vesentlige i oppgaven, er det samfunnsdelen av kommuneplanen som er lagt til grunn.

2.0 – Teori

I denne delen av oppgaven skal jeg gjøre rede for det teoretiske rammeverket for oppgaven. Kapitlet er delt i tre deler. Dette er gjort for å best mulig kunne svare på problemstillingen, det er derfor ett ganske omfattende, men nødvendig kapittel.

Del 1 tar for seg en rask gjennomgang av bærekraft og sosial bærekraft, hovedfokuset vil her ligge på sosial bærekraft, med et fokus på dens relevans opp mot videre teorigrunnlag.

Del 2 tar for seg det teoretiske rammeverket for sted, dimensjonene ved sted, stedsidentitet og stedsblind planlegging.

I den siste delen har jeg en gjennomgang av det teoretiske rammeverket for innbyggermedvirkning. Her presenterer jeg medvirkning i henhold til norsk lovverk, fem teoretiske forankringer for medvirkning, medvirkning utover minstekravet, og eksempler på dette. Viktigheten av medvirkning og involvering av barn og unge, før jeg avslutter med Sherry R. Arnsteins (1969), medvirkningsstige (A Ladder Of Citizen Participation).

2.1.0 Del 1

2.1.1 Bærekraftig utvikling

Bærekraftig utvikling blir av FN-sambandet beskrevet som et globalt begrep som baserer seg på en solidaritet til kommende generasjonene og for de som lever i dag. Ved at man har denne solidariteten så anerkjenner vi at det vår felles interesse å ta vare på kloden vår og dens begrensede ressurser.

For å oppnå en bærekraftig utvikling er bærekraftbegrepet delt inn i tre dimensjoner som det arbeides etter, det er: *klima og miljø, økonomi og sosiale forhold* (FN-sambandet, 2020).

Figur 3. Tre dimensjonene ved bærekraftig utvikling (FN-sambandet, 2020).

Bærekraftig utvikling blir definert på følgende måte i Brundtlandrapporten: «Bærekraftig utvikling er utvikling som imøtekommer dagens behov uten å ødelegge mulighetene for at kommende generasjoner skal få dekket sine behov» (Brundtland & Dahl, 1987, s. 42).

Hvor det er to viktige nøkkelmomenter som trekkes frem:

1. Oppfylle de grunnleggende behovene mennesker har, her bør verdens fattigste ha første prioritet.

2. Forslag om å lage begrensinger på det som påvirker miljøets muligheter for å oppfylle dagens og fremtidens behov.

I rapporten kommer det tydelig frem at bærekraftig utvikling primært handler om å oppfylle de grunnleggende behovene mennesker har, og at alle mennesker for de samme rettighetene til å tilfredsstille sine mål for å oppnå ett bedre liv (Brundtland & Dahl, 1987, s. 42).

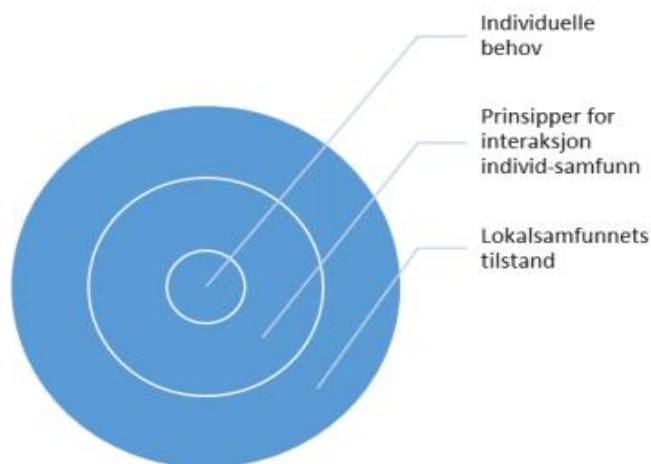
2.1.2 Sosial bærekraft

Det virker vanskelig å finne en klar definisjon på begrepet sosial bærekraft, dette skriver også Hofstad og Bergsli (2017) i rapporten *Folkehelse og sosial bærekraft*, hvor de gir uttrykk for at ulike temaer og fagdisipliner operer med definisjoner som er ulike. De første årene ble litteraturen til sosial bærekraft i hovedsak relatert til land i Sør, noe som kom etter det store fokuset Brundtlandrapporten hadde på fattigdom og fattigdomsbekjempelse. Sosial bærekraft har i den senere tid fått en mer sentral plass i by forskningen (Hofstad & Bergsli, 2017, s. 35).

Sosial bærekraft handler i korte trekk om å bygge opp en retning som har ett grunnlag av bestemte sosiale mål. Det pekes ut en del av de punktene som tar for seg viktige temaer:

- At de grunnleggende behovene blir dekt
- Lik/rettferdig tilgang på goder og ressurser
- Mulighet for å oppnå sitt menneskelig potensiale
- Sosial kapital og sosial samhörighet
- Stedstilhörighet (sense of place)
- Lokalsamfunn som er helsefremmende og gode
- Medvirkning (Hofstad & Bergsli, 2017, ss. 35-36).

De beskriver sosial bærekraft videre med at den består av 3 dimensjoner, dette har de forsøkt å gjøre uten å gi en negativ eller positiv føring, slik at fokuset blir mer rettet mot fenomenets retning (Hofstad & Bergsli, 2017, s. 36).

Figur 4. Tre dimensjoner av sosial bærekraft (Hofstad & Bergsli, 2017, s. 36)

Individuelle behov

Her handler det i all hovedsak om det å få dekt de grunnleggende behovene vi mennesker har. Opp (2017) beskriver de grunnleggende behovene som sikkerhet, livsopphold og beskyttelse, og at ett samfunn vil kunne bli mer sosialt bærekraftig om disse behovene er oppfylt (Opp, 2017, s. 301). Dette er, som vist til tidligere ett av de viktigste punktene Brundtlandrapporten også peker på.

Prinsipper for interaksjon individ-samfunn

I sosial bærekraft handler det ikke bare om enkeltindivider, like sentralt er også det at alle skal ha like muligheter og tilgang, helt uavhengig av kjønn, hudfarge eller inntektsnivå man har. Det legges her til rette for en relasjon mellom individ og samfunn (Opp, 2017, s. 295).

Lokalsamfunnets tilstand

Hofstad & Bergsli (2017) skriver at det har skjedd ett skifte i den akademiske diskursen, fra å ha en hard til å gå til en myk sosial bærekraft. I en såkalt myk sosial bærekraft så er de individuelle fenomenene blitt inkludert, slik som livskvalitet, glede, mangfold og også stedstilhørighet (Colantonio, 2009), i (Hofstad & Bergsli, 2017, s. 38).

Disse tre dimensjonene har ett gjensidig påvirkningsforhold til hverandre, og her kan det skapes både positive og negative spiraler helt uavhengig av sammensetningen til de

individuelle, lokalsamfunnsbaserte og fordelingsmessige faktorene (Hofstad & Bergsli, 2017, s. 39)

2.1.3 Bærekraftige lokalsamfunn

Bærekraftige lokalsamfunn blir definert som de steder hvor folk vil leve og jobbe, i dag og i fremtiden. Bærekraftige steder bidrar til god livskvalitet, møter behovene til både dem som bor der og de som en gang blir boende der. De ivaretar miljøet, gir gode tjenester til alle og er planlagt på den måten som bidrar til at stedet er godt drevet og bygd (Hofstad & Bergsli, 2017, s. 58).

Livsvilkår til barn og unge er særlig viktig i sosial bærekraft, denne gruppen er variert og de har på mange måter mindre muligheter for å påvirke omgivelsene sine, de rammes også veldig ofte hardere når det er dårlige forhold i omgivelsene. De er også morgendagens voksne, så ved at man tilrettelegger for gode forhold slik at de utvikles til empatiske, trygge og sosialt engasjerte voksne vil det være en særdeles viktig investering for et bærekraftig samfunn (Bakke, 2018).

Selv om bærekraft nå er blitt en veldig viktig forutsetning ved all planlegging så gjør kompleksiteten ved sosial bærekraft at ved arealplanlegging er det blitt et felt som er lite forstått. Dette sammen lange tidshorisonter det er fra planlegging til virkningene i samfunnet kommer og vanskeligheten med å få etablert kausalforbindelser mellom de fysiske virkemidlene og de sosiale konsekvensene er med på å bidra at man får en motvirket opplæring i planorganisasjonene, det fører også til at utredninger innenfor sosial bærekraft får lite krav (Bakke, 2018).

2.2.0 Del 2

2.2.1 Sted

I litteraturen blir steder beskrevet som der hvor vi lever våre liv, det er altså ikke bare der vi har en fysisk tilstedeværelse. Dermed blir steder svært komplekse og inkluderer mye mer enn den fysiske strukturen. Ifølge Nyseth, Førde, & Cruickshank (2018), så omfatter den nyere stedsteorien et relasjonelt perspektiv som innebærer blant annet at steder må forstås som grenseløse, heterogene og åpne (Nyseth, Førde, & Cruickshank, 2018, s. 267).

«Planlegging bidrar til å skape steder, men steder skapes også gjennom spontane prosesser. Steder utvikles i samspill mellom lokal og overlokale strukturer og praksiser» (Berg, Dale, Førde & Kramvig, 2013) i (Nyseth, Førde, & Cruickshank, 2018, s. 267)

John A. Agnew slo i 1987 fast at innvevd i stedsbegrepet finner man tre viktige dimensjoner, disse er locale, location og sense of place. En norsk oversettelse på disse, vil være lokalitet, plassering og følelse av sted.

Lokalitet (Locale)

Konteksten hvor de sosiale forholdene blir konstituert, kan være seg institusjonelle eller uformelle forhold (Agnew, 1987, s. 28).

Plassering (Location)

Her er det snakk om et geografisk område på ett kart, som inkluderer den sosiale interaksjonen som er definert av de økonomiske og sosiale prosessene som opererer i stor skala.

Følelse av sted/ Stedsfølelse (Sense of place)

Handler om følelsene man knytter til ett sted, både den lokale strukturen og de menneskelige aktivitetene som er med på å skape en følelse av sted, både sosialt og geografisk (Agnew, 1987, s. 28).

Healey skriver at i det fysiske rommet kan ting samlokaliseres, og relasjoner kan overlappe hverandre, men de vil ikke kunne skape en stedsfølelse. Stedsfølelsen kommer først når man befinner seg på et sted, som gir oss en følelse av at vi føler vi befinner oss på et slags knutepunkt i livsstrømmen vår. Dermed kan stedsfølelsen og steds kvalitet, forstås som en

samling fysiske opplevelser og fantasifulle konstruksjoner, som er skapt gjennom sosial takknemlighet og individuell aktivitet. Videre skriver hun at betydningen av hvor, ofte henger sammen med stedsfølelsen og stedets spesielle kvaliteter (Healey, 2010, s. 34).

Agnew (1987), skriver at stedsfølelse og lokalisering beskriver de subjektive og objektive dimensjonene til de lokale sosiale bestemmelser man finner på steder (Agnew, 1987, s. 230). Plassering på sin side refererer til at et sted er en del av noe større, som for eksempel verdensøkonomien. Unisont utgjør disse stedet som en sosial forbindelse (Agnew, 1987, s. 231)

Disse tre dimensjonene til Agnew, finnes svært relevante i Norsk faglitteratur, hvor de i boken Med sans for sted (2015), spør seg om det den senere tid er kommet helt nye dimensjoner for steder eller om det bare er underdimensjoner av Agnews tre dimensjoner (Aure, Gunnerud Berg , Cruickshank, & Dale , 2015, s. 16).

2.2.2 Stedsutvikling

God stedsutvikling blir beskrevet som viktig av flere hensyn, fra trygghet og trivsel, ivaretagelse av miljøhensyn til næringsutvikling. Lykkes kommunene med å utvikle byer og tettsteder som blir levende og attraktive, vil de gjenkjennes ved at de er samfunnsutviklere, arbeider langsiktig, helhetlig og behandler både det lokale næringslivet og innbyggerne med respekt og verdighet (Kommunal- og moderniseringsdepartementet, 2018).

Innen stedsutvikling, finner man flere temaer som er betydningsfullt for livskraftige lokalsamfunn, ifølge Vestby (2018). Om de gjøres til en spesifikk gjenstand for planleggingen, utviklingen eller som en strategisk politikktutforming, vil det i så fall være i en blanding av andre dynamikker og prosesser. Sentrale tema innen stedsutvikling er, barn og unge, fortetting, omdømmebygging, friluftsliv, folkehelse, klima, næringsutvikling og areal- og transportplanlegging (Vestby, 2018, s. 2).

En viktig faktor for å kunne skape mer attraktive steder er at man får til gode medvirkningsprosesser, som vil være med på å styrke kunnskaps- og beslutningsgrunnlaget, gi mer forankring og legitimitet, vitalisere lokaldemokratiet og redusere og forebygge eventuelle konflikter (Regjeringen, 2015).

Det blir videre beskrevet på regjerings nettside, at for de fleste mennesker er stedsutvikling meningsfylt, konkret og mangfoldig. «Alle» har et forhold og oppfatning til stedet, og stedet

er lett å identifisere seg med. Dette kan bidra til at innbyggere blir mer involvert, og prosessene blir gjerne mer inkluderende og dynamiske, enn det som skjer gjennom de mer formelle planprosessene.

Lokaldemokratiske prosesser vil kunne få et helt nytt innhold gjennom deltakelse fra innbyggerne. Kommuner bør dermed invitere innbyggerne, næringslivet, grunneiere og foreninger m.fl. inn i en tidlig fase for å sikre et bredt samarbeid om utviklingen av stedet, da samarbeid som dette vil styrke tilhørigheten til innbyggerne og opplevelsen av stedet på en positiv måte, og i så måte vil innbyggerne bli en enda bedre ambassadør for stedet (Regjeringen, 2015).

2.2.3 Hvordan forstå steder

Det vi anerkjenner som steder, er det som er skapt av de aktiviteter som forgår i og rundt omgivelsene våre. De verdier og meningene vi investerer i, skaper de mønstrene som vi lager ifølge Healey (2010).

Hun vektlegger også at steder ikke bare er individuelle biter som er del av en større verden. Steder er et produkt av at noe kommer sammen, og konjunkturen av de sosiale relasjoner som er på et sted. Gjennom disse sosiale forhold utvikler menneskene en følelse av hva som er på spill, og hvilken påvirkning hver enkelte har til stedet og stedets kvaliteter (Healey, 2010, ss. 38-39).

Ett annet aspekt på det å forstå steder finner man ved konflikter, dette kan også skape oppmerksomhet på steds kvaliteten, i den forstand at hvor noen vil føle at en utvikling av stedet vil kunne være bra, kan andre på sin side sitte med en annen følelse av at en forandring vil true den opplevelsen de har av stedet. Konflikter som denne er med på å gjenspeile mangfoldet av livsstiler og verdier som finnes i menneskene som bor på et sted, og enn ser at slike konflikter ofte utspiller seg når det er snakk om store investeringer, som ny motorvei, flyplass eller jernbane. Da dette er noe som får store påvirkninger for menneskene som bor på stedet, steds kvaliteten vil kunne bli atskillig redusert for disse menneskene, men på den andre siden vil det kunne øke steds kvaliteten for dem som ikke bor så tett oppi det (Healey, 2010, s. 39).

2.2.4 Stedsidentitet

I Følge Nordtug (2018), vil enn om man har bodd på samme plass hele livet, sannsynligvis føle en sterkere tilhørighet til stedet enn det tilflyttere eller de som har bodd på flere ulike steder har, men det er ingen automatikk i dette, og man kan bo lenge på steder uten å føle en sterk tilhørighet til stedet. Er ønske at innbyggerne skal ha en sterk tilhørighet til stedet, er involvering av innbyggerne viktig, likeså er de sosiale arenaen som fritidstilbud, kulturarenaer og kafeer for å nevne noe, her vil mennesker knytte bånd og få en tilhørighet til stede på ett emosjonelt plan. De mer formelle møteplassene som skole og arbeidsplass, vil gjennom vennskap som oppstår der også. Denne kunnskapen om hvilke faktorer som skaper tilhørighet er vel så relevante for de kommuner som opplever mye fraflytting som de som opplever vekst.

Videre skriver Nordtug (2018), at innbyggere har en tendens til å ha sterkere tilhørighet til lokalsamfunnet og de mer avgrensede stedene enn hele kommunen som ett, men her vil det også være de som har en like sterk tilhørighet til kommunen som helhet.

Identiteten til et sted handler vel så mye om stedets kollektive identitet, altså menneskene som er på stedet. Steder er i stadig ending, dermed vil også stedets identitet være i bevegelse. Vi har blitt mer mobile og flerkulturelle som har medført at disse to elementene har blitt sentrale for å kunne forstå sted. Det at vi lever på digitale arenaer som er stedløse, vil kunne gjøre det mer sentralt at vi har et geografisk sted vi føler oss hjemme.

Stedsidentitet deles opp i to, innenfra- altså hvem vi er på dette stedet, og utenfra – som handler om omdømme stedet har. Prosessen med det å forme stedets identitet deles også opp i to, den kan styres ovenfra eller nedenfra. Ovenfra er det det politiske og administrative sammen med næringslivet og nedenfra kommer fra innbyggerinitiativet. Det å skulle bygge opp en stedsidentitet som er noe unikt, men på samme tid ikke være ekskluderende kan være en stor utfordring (Nordtug, 2018, s. 62)

2.2.5 Stedsblind planlegging

Plan- og bygningsloven tar for seg flere romlige begreper, sted er ikke ett av dem. Slik sett vil det kunne sies at den er stedsblind. Det romlige begrepet i planlovgivningen tar for seg areal. I norsk planlegging har forståelsen av areal like trekk med forståelsen av rom. Hvor steder er noe som finnes, og ikke er noe som blir til, og hvor sted har en kultur. Norske planleggere skal etter loven styre areal og arealbruk, stedsutvikling på sin side blir ikke nevnt (Nyseth, Førde, & Cruickshank, 2018, s. 270).

Man kan planlegge for gode bærekraftige steder, ifølge Cruickshank (2014), dette sett i det lyset av at det er forestillinger om at det gode sosiale felleskapet, som man ofte finner i de små lokalsamfunnene er blitt mindre viktig med tiden, og at man nå heller burde sikte seg mer mot en fortetning av befolkningen. Det herser også ifølge han, liten tvil om at lokalsamfunnet og brukere av stedet fortsatt opplever stedet som meningsfylt, og for mange mennesker er nettopp det å få bli boende i lokalsamfunnet noe som er betydningsfullt, og vil overgå andre hensyn de måtte ha (Cruickshank, 2014, s. 4).

Han spør også om det er viktig med de lokale arbeidsplasser, eller er lokalsamfunnet kun brukt til avkobling? I mange lokalsamfunn rundt i Norge, er befolkningen helt avhengig av å pendle for å være yrkesaktive. Dette medfører at noen vil kunne mene at det ville være mer riktig å forme lokalsamfunnene på den måten at de er godt tilrettelagt for sykkel/gange, og på den måten kan man bortprioritere mye av veiutbyggingen og igjen forhindre pendling, konsekvensen av dette kan føre til at man fjerner den betydningen pendling kan ha for noen, da man på noen steder vil være helt avhengig av å pendle. Dette eksemplet, som er så komplekst viser hvor lett man blir stedsblind, og ikke ser stedet og stedets helhet (Cruickshank, 2014, s. 7).

En viktig faktor for å ikke bli stedsblind er å skaffe nok kunnskap om menneskene som lever på disse stendene vi skal planlegge for, vi bør også få innsikt i hvordan deres hverdagsliv er, da en av utfordringene til planleggere er at de rett og slett ikke har nok kunnskap om hvordan folks hverdagslivet er. Oppnår vi å mobilisere befolkningen til å delta i prosessene på vegne av stedet, vil vi kunne skape en strategi som fører til en kollektiv handling for stedsutviklingen, ved å styre denne utviklingen må kommunene være i sentrum av prosessene, gjøre forandringer uten å forenkle for mye (Cruickshank, 2014, s. 9).

2.3.0 Del 3

2.3.1 Medvirkning kort forklart

Ringholm & Hanssen (2018) definisjon på medvirkning legges til grunn, da denne favner bredt blir også medvirkningen som kommer fra planmyndighetene og borgerne inkludert.

«Borgerens deltakelse i offentlig planlegging, som er rettet inn mot å bringe kunnskap og/eller synspunkter inn i planprosessen i den hensikt å påvirke de beslutningene som blir tatt, og som ikke dreier seg om valg» (Ringholm & Hanssen, 2018, s. 192).

2.3.2 Medvirkning i henhold til Norsk lovverk

Innbyggernes rett til medvirkning i planleggingen stammer fra de tradisjonelle rettighetene for innsyn og påvirkning i offentlige beslutningsprosesser, og kom for alvor inn i lovverket på 1980-tallet. Men ikke før plan- og bygningsloven av 1985 ble medvirkning eksplisitt inkludert i lovverket (Falleth & Hanssen, 2012, ss. 190-191).

I den nye plan- og bygningsloven som kom i 2008 er medvirkning nedfelt i planlovgivningen, og i § 5-1 står det at enhver skal legge til rette for medvirkning når man fremmer planforslag, kommunene skal sørge for at dette er utført i alle planprosesser, også de som kommer fra private aktører. Videre er § 5-1 klar på at det ligger et særlig ansvar på kommunene for å sikre en aktiv medvirkning fra de grupper som må ha egen tilrettelegging, slik som barn og unge.

Intensjonen med medvirkning er nedfelt i formålsparagrafen (§ 1-1) «planlegging og vedtak skal sikre åpenhet, forutsigbarhet og medvirkning for alle berørte interesser og myndigheter» (Plan- og bygningsloven, 2008).

Inkluderingen som er kommet i formålsparagrafen, gir uttrykk for at disse verdiene er grunnleggende i loven. Loven understreker også at medvirkningsprinsippet alltid skal ligge til grunn for planarbeid som blir gjort (Hanssen, 2013, s. 18).

I plan- og bygningsloven er høring, som innebærer at planforslaget sendes til de aktører enn ønsker å få en tilbakemelding fra, og offentlig ettersyn, som alle innbyggere får tilgang på og kan komme med tilbakemelding på, sannsynligvis den viktigste kanalen for medvirkning.

Et annet viktig prinsipp for medvirkning som er styrket i den nye loven finner man i planprogrammet. Planprogram kom inn i plan- og bygningsloven i 2008, med dette planinstrumentet får man flere runder med høring/offentlig ettersyn, hvor intensjonen var å få til et bedre system for påvirkning og innspill fra alle aktører i planprosessen (Ringholm & Hanssen, 2018, s. 194). Hvor forventningen var at det skulle bli en mer relevant medvirkning, øke effektiviteten med en raskere saksbehandling (NOU, 2001, s. 354).

Utenom dette er ikke minimumskravet til medvirkning i særlig grad endret, da det fremdeles understrekes i loven at legitimiteten til planer hviler på den indirekte deltakelsen, da folkevalgte vedtar alle de kommunale planene. Vektleggingen av medvirkningsprinsippet kan dermed betegnes som en ønsketenkning, bare i lovs form (Hanssen, 2013, s. 18).

2.3.3 Fem teoretiske forankringer for medvirkning

Ringholm & Hanssen (2018), gjør rede for at medvirkning er forankret i fem teoretiske prinsipper. Det er, deltakende demokrati, involvering av innbyggerne bidrar til mer demokratisk by- og stedsutvikling, myndiggjøring, styrke det representative demokratiet tilliten mellom folk og folkevalgte og bedre resultat. Påfølgende vil jeg en nærmere teoretisk gjennomgang av dem.

Deltakende demokrati

Planer skal være vedtatt på en demokratisk måte er et viktig prinsipp, da gjennom deltakende og åpne prosesser. Da hviler den demokratiske legitimiteten i plansystemet på to former for deltakelse, det er direkte deltakelse gjennom at innbyggerne medvirker i planprosessen. Og direkte deltakelse gjennom valg som berår seg på tilliten innbyggerne har til politikerne, og deres myndighet til å ta beslutninger på vegne av innbyggerne (Ringholm & Hanssen, 2018, s. 195).

Involvering av innbyggerne bidrar til mer demokratisk by- og stedsutvikling

For å kunne få byutviklingen mer demokratisk er vektleggingen av innbyggerinvolvering sentral, da hverdagslivet til menneskene som bor på stedet blir påvirket av by- og

stedsutviklingen, fører dette ofte til et engasjement, planprosessene er dermed helt sentrale arenaer for et lokaldemokrati (Ringholm & Hanssen, 2018, s. 196).

Vektleggingen av demokratiske perspektiver innebærer at man får frem et bredt spekter av synspunkter og perspektiver tydelig kommer frem i planprosessene. Tanken med dette er at når man klarer å inkludere flere stemmer i prosessene, vil det bidra til at hensynet til langt flere borgeres interesser blir hørt, på den måten får man en mer rettferdig utvikling (Pateman, 1970; Young, 2000; Healey, 1997) i (Ringholm & Hanssen, 2018, ss. 196-197).

Myndiggjøring

Myndiggjøring eller *empowerment* på engelsk, er den andre teoretiske forankringen, det forklares ved at det å direkte involvere innbyggerne i helt konkrete planer og planprosesser bidrar til å gi et større eierskap for innbyggerne i prosessen, omgivelsene og ikke minst resultatet. Det at innbyggerne blir involvert er også med på at man utvikler seg som en medborger, som en «skole i demokrati» (Pateman, 1970) i (Ringholm & Hanssen, 2018, s. 197).

«Medvirkning er viktig for følelsen av å være meningsberettiget og kan dermed forhindre generell avmaktfølelse og manglende samfunnsmessig samhörighet» (Ringholm & Hanssen, 2018, ss. 197-198).

Når innbyggerne får en opplevelse av medborgerskap, vil det kunne føre til at de blir mer aktive i utviklingen av lokalsamfunnet, som kan føre til at bylivet blir mye mer levende og mangfoldig. Ved å legge vekt på innbyggerinvolvering kan man også fremme samfunnsintegrasjon, dette er særlig viktig i når det i by- og lokalsamfunn forekommer en polarisering mellom grupper (Ringholm & Hanssen, 2018, s. 198).

Styrke det representative demokratiet tilliten mellom folk og folkevalgte

Gjennom valg er politikere gitt den myndighet at det er dem som tar avgjørelser og vedtar planer i et representativt demokrati. Det er dermed svært viktig at det er en løpende kontakt mellom politikerne og velgerne, slik at velgerne opplever at deres ønsker blir inkludert i politikken og planene (Ringholm & Hanssen, 2018, s. 198).

Det blir dermed viktig, at det tydelig kommer frem til politikerne om hva som er borgernes interesser og oppfatninger. Vedtakene politikerne gjør, vil da bli mer treffsikre og innbyggerne opplever at deres innflytelse er viktig for utviklingen (Ringholm & Hanssen, 2018, s. 199).

Bedre resultat

Man kan ved at innbyggerne blir involvert i planleggingen, få en bedre by- og stedsutvikling. Da et samarbeid som bygger på en aktiv og bred involvering vil kunne bidra til at kunnskapsbildet blir mer helhetlig om muligheter og utviklingsbehov på stedet (Ringholm & Hanssen, 2018, s. 199).

Kommunal- og moderniseringsdepartementet argumenterer for det samme i sin veileder, hvor de også skriver at lokalkunnskap kan komplettere den ekspertkunnskapen som baserer seg på utredninger og statistikk. Den kunnskap og erfaringer som lokalbefolkningen innehar kan bidra til at planleggingen får helt nye aspekter. Blir deres historieforståelse, kunnskap og ikke minst engasjement anvendt på riktig måte kan dette være en god ressurs for den lokale planleggingen (Kommunal- og moderniseringsdepartementet, 2014, s. 12).

2.3.4. Medvirkning utover minstekravet

Utover minstekravet for medvirkning finner man folkemøter som den mest dominerende. Denne medvirkningsformen kan ha varierende oppslutning, men får den et bredt spekter av deltakere kan det være et svært godt redskap for å innhente ny kunnskap og ivareta planleggingens demokratiske sider. utfordringer ved å bruke dette redskapet er at erfaringer sier at det gjerne er de samme deltakerne som møter opp hver gang, og i stedet for at folkemøte skaper dialog kan det føre til diskusjoner som hevder interesser (Ringholm & Hanssen, 2018, ss. 202-203)

En annen medvirkningsform utenom minstekravet som Ringholm & Hanssen (2018) viser til er planverksted, dette er noe som i fortrinnsvis grad blir brukt i litt større kommuner. Å gjennomføre ett planverksted krever mer enn et folkemøte, både tidsmessig og fordi det krever at kommunen har prosesskompetanse. For politikerne og planleggerne vil forslagene

som kommer inn via planverkstedet kunne virke mer forpliktende enn ved folkemøter, forventningene som deltakerne sitter med om at synspunktene skal bli hørt er også store, da tidsbruken til deltakerne er større her enn ved folkemøter (Bickerstaff & Walker, 2005; Ringholm & Angell, 2012) i (Ringholm & Hanssen, 2018, s. 203).

Gjestebud er en spennende form for planverksted, og blir beskrevet i rapporten «Gjestebud» – Ny metode for medvirkning i planlegging, konseptet går ut på at det er innbyggerne som gjennomfører det, hvor en gjestebudvert inviterer hjem andre innbyggere i prinsippet under åtte stykk, og hvor det da diskuteres temaer i kommuneplanen eller andre saker som kommunen ønsker å få innspill og tilbakemeldinger på. dette gjennomføres uten deltakelse fra kommunen, annet enn at de lager spørsmålene de ønsker innspill på, for så å oppsummere og bruke de innspill de ønsker i ettertid (Horten, 2015, s. 41).

Sammenligner man gjestebud med de mer tradisjonelle medvirkningsformene som tema/folkemøter blir gjestebud beskrevet som effektivt. Da det gir innspill som er mer grundige og reflekterte, og på samme tid krever det mindre ressurser fra kommunen. Gjestebud kan også gi en trygghet og rom for mer åpenhet når man diskuterer med personer man har kjennskap til fra før og i kjente omgivelser. Gjestebud kan også nå flere målgrupper, da innbyggere som av ulike årsaker ikke ønsker å stikke seg frem, gjerne deltar på denne medvirkningsformen (Horten, 2015, s. 42).

I rapporten, vises det til fire punkter som må være til stede om gjestebud skal virke, disse er at det har blitt lagt frem en tydelig hensikt og formål for gjestebudene, at de gjestebudverter man har funnet er riktige for oppgaven, at det også er klare forventninger til dem, og til slutt at man klarer å gi romslige rammer for gjestebudvertene (Horten, 2015, ss. 44-45).

2.3.5 Viktigheten av medvirkning

I et lokaldemokrati er medvirkning en grunnleggende forutsetning, hvor innbyggerne får muligheten til å medvirke slik at planløsningene blir bedre. Aktive innbyggere i plan- og beslutningsprosessen sikrer felleskapets verdier og grunnleggende levekår i bærekraftige lokalsamfunn. Hvordan man tilrettelegger for medvirkningen er utslagsgivende om man

ønsker effektive og velfungerende planprosesser, planprosessen vil nødvendigvis ikke være mer effektiv uten involvering (Kommunal- og moderniseringsdepartementet, 2014, s. 8)

Klausen, et., (2013), viser til at om man åpner opp for mer medvirkning, betyr ikke det nødvendigvis at de folkevalgte blir mindre viktige. Demmes ansvar er å se til at vedtak i kommunestyre/fylkestinget samspiller med behovene og ønskene til innbyggerne, ved at man åpner opp for medvirkning vil det kreve at de folkevalgte har en god kontakt med lokalbefolkningen. Et viktig prinsipp her er at man må sørge for at det ikke blir en pulverisering av mandatet til de folkevalgte når man legger opp medvirkningen da det er politikerne som er valgt til å ta avgjørelsene kan man ikke til enhver tid ta befolkningens innspill til følge (Klausen, et al., 2013, s. 8).

Etter at plan- og bygningsloven kom, er det blitt en selvfølge at innbyggerne blir tatt med i planprosessen, hvor man finner to hovedgrupper som begrunner akkurat dette, det er gjennom kunnskapsargumentet, da innbyggerne sitter med en særdeles viktig kilde til denne informasjonen og demokratiargumentet, som handler om retten berørte parter har til å bli hørt, og hvilken betydning dette igjen har for legitimiteten i plansystemet slik at man får en demokratisk styring.

I deltakerdemokratisk tenking, har medvirkning fått en solid forankring, og fungerer som et verktøy for både å øke kunnskapen i planlegging og få til en demokratisk styring.

Medvirkningens mål er at innbyggerne skal få et større eierskap til stedet de bor, fremstille løsninger som er til det bedre og styrke felleskapet (Ringholm & Hanssen, 2018, s. 191).

Det er stadig en endring på hva som er gode måter å gjøre medvirkningsarbeid på. Det er derfor en forutsetning at vi klarer å møte samfunnsutfordringer med en bredere kunnskap. Man må dermed skaffe seg kunnskap om hvordan stedet brukes. Et engasjement blant innbyggerne blir i en økende grad akseptert som innovasjon, på samme tid erkjennes det at deres innsats er nødvendig for å løse utfordringer i samfunnet knyttet til folkehelse og klimaendringer (Lenihan, Milloy, Fox & Barber, 2007; OECD, 2009) i (Ringholm & Hanssen, 2018, ss. 191-192).

2.3.6. Involvering av barn og unge

Plan- og bygningsloven er klar på at kommunene har et særlig ansvar for å sikre medvirkning for barn og unge.

Hvordan det er der barn vokser opp er avgjørende for deres mulighet for en trygg oppvekst, motorisk utvikling og god helse. Å planlegge for et samfunn der trygge oppvekstmiljø har gode møtesteder, muligheter for lek, og aktivitetsfremmende omgivelser er noe av det viktigste vi kan gjøre (Miljøverndepartementet, 2012, s.

6)

FN's barnekonvensjon, ble i 1991 ratifisert av Norge, dermed har Norge forpliktet seg til å oppfylle og respektere dens innhold. Nest etter Grunnloven, står barnekonvensjonen, og den er særlig relevant i kommunal sektor, da prioriteringer og beslutningene her ofte har en umiddelbar og direkte betydning for barn og unge (Miljøverndepartementet, 2012, s. 7).

Barn og unge i plansammenheng er aldersgruppen 0-18 år, da de er umyndige er det ikke formelle rettighetshavere. Desto yngre barna er, jo mer avhengig er de at voksne sørger for at behovene blir ivaretatt. Det er grunnleggende at voksne tar hensyn til oppvekstvilkårene og utformer samfunnet og omgivelse med sikte på at barn og unge skal få gode utviklingsmuligheter. Dette er dermed med i formålsbestemmelsen i plan- og bygningsloven (Miljøverndepartementet, 2012, s. 6)

Det er gitt flere rikspolitiske retningslinjer, for at barn og unges oppvekstmiljø skal gi trygghet mot psykiske og fysiske skadevirkninger. Et utvalg av de krav den kommunale planleggingsprosessen er:

1. Man skal etter plan- og bygningsloven, vurdere konsekvensene for barn og unge i plan- og byggesaksbehandlingen.
2. Det skal foretas en samlet vurdering av oppvekstmiljøet til barn og unge, når det innarbeides tiltak og mål i arbeidet med kommuneplanen.
3. Retningslinjer, vedtekter og bestemmelser skal utarbeides, hvor det har betydning for barn og unge, dette skal så sikres i planer.
4. Planprosessen skal organiseres på så måte at de synspunkter gjelder barn som en berørt part kommer frem. Barn og unge av ulike grupper skal gis anledning til å delta.

Det er i tillegg til disse kravene, flere krav til den fysiske utformingen for barn og unge (Miljøverndepartementet, 2012, s. 8)

I 2019 kom distriktssenteret ut med en artikkel som tar for seg at i distriktskommuners utviklingsarbeid bør involvere barn og unge. Og for å lykkes med gode lokalsamfunn må man i fremtidens samfunnsutviklingskommuner ta i bruk alle ressurser, dette innebærer at alle innbyggerne i kommunen må involveres, voksne som barn. Selv om barn og unge ikke har de samme medvirkningskanalene som voksne er de en vel så viktig stemme i lokal samfunnsutvikling. Stadig flere kommer jobber med deltakelsen til barn og unge, men er det ingen lover som regulerer den faktiske innflytelsen desto viktigere blir det at de har reell medvirkningsmulighet til å påvirke lokalsamfunnets utvikling (Nordtug & Gårdvik, 2019).

Likt som andre demokratiske ordninger bør medvirkning være representativt, man bør dermed rette mer innsats mot dem som ikke allerede er lette å få i tale, eller har ett engasjement. slik at de får medvirke i arbeidet med å gjøre stedet de bor på til et godt sted å vokse opp.

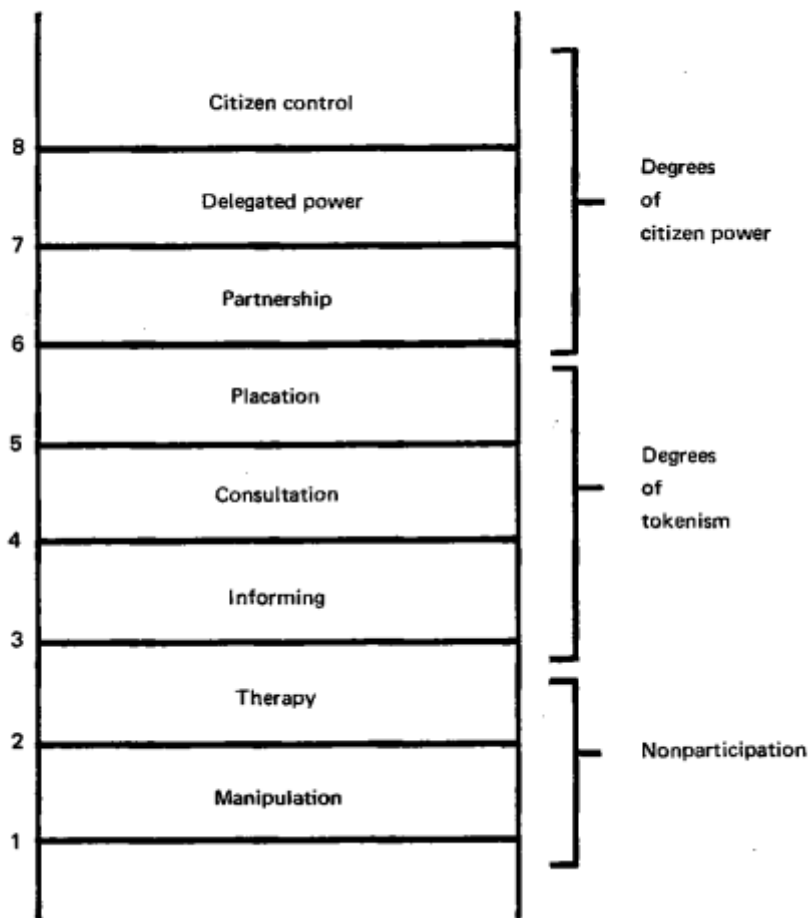
Distriktssenteret har dermed samlet 5 argumenter på hvorfor man bør involvere barn og unge i lokal samfunnsutvikling, disse er:

1. Fremtidsutsikter og tilhørighet vil sikre folketallet.
2. Ungdom vil få bedre folkehelse gjennom mestring og selvfølelse
3. Unge tenker nytt, noe som bidrar til helt nye perspektiver
4. Det styrker innsatsen for en bærekraftig utvikling
5. Man vil bevare og utvikle demokratiet (Nordtug & Gårdvik, 2019).

2.3.7 Arnstein`s medvirkningsstige

I aktuell faglitteratur finner man ulike modeller som tar for seg forståelsen av medvirkning, blant annet den tredimensjonale modellen til Fung (2006), likevel mener jeg at det i denne oppgaven er det verd å fokusere på medvirkningsstigen til Sherry R. Anstein (1969), «*A Ladder Of Citizen Participation*», den har den dag i dag stor innflytelse, og tar for seg en rangert kategorisering av deltakelsesformene.

På denne måten er det viet større innflytelse for deltakelse og omfordeling av makt for hvert av de ulike trinnene i stigen. Medvirkningsstigen kan tilpasses ulike planleggingsprosesser, og det at medvirkning både er bredt og omfatter mange deltakelsesformer som har ulike grader av innflytelse på en endelig beslutning, gjør medvirkningsstigen nyttig (Falleth & Hanssen, 2012, s. 189).

Figur 5. Arnsteins medvirkningsstige (Arnstein, 1969, s. 217).

Stigen består av åtte nivåer av deltakelse, som igjen deles opp i tre hovedkategorier, Ikke-deltakelse, symbolsk medvirkning, i trinn 3-5 og borgerkontroll i trinn 6-8.

Da jeg ønsker å sette søkelys på reell deltakelse, vil de to første trinne i stigen manipulasjon og terapi falle ut, da de er kategorisert som *ikke-deltakelse* (Arnstein, 1969, s. 217).

Trinn 3 – Informasjon

Kan være ett viktig første skritt for en legitim borgerdeltakelse, men da det er en enveis informasjon ut til borgerne, uten muligheter for innbyggerne å gi en tilbakemelding vil det i prinsippet ikke regnes som medvirkning. Verktøyene som i all hovedsak brukes til denne enveiskommunikasjonen er nyhetsmedier, som avis og nettsider (Arnstein, 1969, s. 219).

Dette blir også tydeliggjort av Ringholm & Hanssen (2018), hvor de skriver at man i hovedsak ikke regne informasjon som komme ut til innbyggerne som medvirkning, det er snarere en viktig forutsetning for at man skal få til medvirkning. (Ringholm & Hanssen, 2018, s. 194).

Trinn 4 – Konsultasjon

Her går ut på å invitere innbyggerne inn så de kan si sin mening, som ved folkemøter, høringer med mer. Det er fremdeles en litt lurt trinn på stigen, da det ikke gir noen sikkerhet for at innspillene innbyggerne kommer med vil bli tatt med til betraktning.

Om borgernes innspill kun blir holdt til dette nivået vil deltakelsen til innbyggerne kun bli å betraktes som tilskuere, og deltakelsen blir målt etter hvor mange som kommer på møtene, tar med seg en brosjyre hjem eller svarer på spørreskjema. Innbyggerne risikerer da at hele deltakelsen går ut på at man har deltatt i en deltakelse. For makthaverne på sin side oppnår det at de kan bevise at de har gjennomgått det de må ved at de har «involvert» innbyggerne (Arnstein, 1969, s. 219).

Trinn 5 – Imøtekomme/Blidgjøre

På dette trinnet begynner innbyggerne å få noe grad av innflytelse, men den symbolske medvirkningen er fremdeles fremtredende (Arnstein, 1969, s. 220).

Trinn 6 – Partnerskap

Her fordeles makten gjennom forhandlinger mellom makthavere og innbyggerne, gjennom en gi og ta grunnregel. Mest effektivt er dette trinnet om det er en organisert maktbase i samfunnet hvor borgerledere er ansvarlige (Arnstein, 1969, s. 221).

Trinn 7 – Delegert makt

Når man er kommet til dette nivået av stigen, er det skalert ned til det punktet at det nå er innbyggerne som dominerer beslutningsprosessene (Arnstein, 1969, s. 222).

Trinn 8 – Borgerkontroll

Ved borgerkontroll er man kommet til det høyeste trinne på stigen, nå står innbyggerne ansvarlige for hele prosessen. Men dette vil være vanskelig å få til og kan føre til flere ulemper, som at makten går til innbyggere som ikke bør besitte den maken den er gitt (Arnstein, 1969, s. 223).

3.0 Metode

I dette kapitlet vil jeg gjøre rede for mitt metodiske valg, jeg vil presentere hvilke metoder jeg har benyttet, hvordan jeg har samlet inn data, og hvordan jeg har gått frem for å finne aktuelle informanter. Den prosessen startet tidlig på nyåret, og selv med god til viste det seg å være utfordrende å få ta i nok informanter, dette vil jeg komme nærmere inn på.

Jeg har også skrevet en personlig logg underveis i arbeidet med oppgaven, etter tidligere gode erfaringer med dette, har det har vært nødvendig for meg å gjøre for å sikre en riktig progresjon, og for at jeg lettere skulle se at det var en fremgang, til tross for at det til tider ikke følte sånn. Da loggen ikke innehar noe struktur, annen en for min egen progresjon underveis i prosessen, har jeg valgt å ikke legge denne med.

3.1. Metodisk valg og casestudie

Jeg har valgt å bruke den kvalitative forskningsmetoden, og denne metoden kjennetegnes ved at man søker etter en forståelse av de sosiale fenomenene, dette gjøres ved intervju, observasjon eller ved å analysere dokumenter og mer visuelle uttrykksformer (Thagaard, 2018, s. 15).

Kvantitative forskningsmetode på sin side, er basert på en mer distanse mellom deltakere av prosjektet og forskeren, slik som ved bruk av spørreskjema versus intervju hvor du får en helt annen tilnærming til informant. Dette bidrar til at man ved bruk av den kvalitative metoden

i stedet for den kvalitative metoden, får en nærhet til kildene som er vanskelig å oppnå når man har en mye større avstand til kildene. Den kvalitative metoden er også preget av fleksibilitet, noe som gjør at utformingen på prosjektet kan endres underveis (Thagaard, 2018, s. 16)

Jeg har i masteroppgave valgt å gjøre en kvalitativ caseundersøkelse. En casestudie kjennetegnes ved at man retter undersøkelsen mot en avgrenset kontekst, med få enheter og på denne måten får man en intensiv undersøkelse. I en casestudie kan man rette oppmerksomheten mot organisasjoner, personer eller grupper. Jeg har valgt å rette undersøkelsen mot Lindesnes kommune, det er dermed viktig at jeg retter analysen mot organisasjonen, og ikke mot enkelt personer innad i organisasjonen (Thagaard, 2018, s. 51).

Når man driver med en casestudie, er saken en gjenstand for interesse, og som forsker, tar man sikte på å gi en grundig undersøkelse (Bryman, 2016, s. 61).

3.2.0 Datainnsamling

Den kvantitative metoden inn i fem kategorier, og ifølge Thagaard (2018) er det en inndeling de fleste lærebøker opererer med. Disse er:

1. Observasjon
2. Intervju
3. Analyse av allerede eksisterende tekst og visuelle uttrykksformer
4. Analyse av video og lydopptak
5. Internett

Hvor intervju er den kategorien de fleste baserer seg på da dette gir en unik innsikt i personers synspunkter, selvforståelse og opplevelser (Thagaard, 2018, s. 12). Jeg vil gjøre rede for hvilken av disse jeg har benyttet

Intervju står sentralt hos meg, i tillegg til dokumentanalyse. I noen grad har jeg brukt støttet meg på internett. Ifølge Thagaard (2018), bruker vi internett som forskningsmetode når man gjør intervjuer via nettet, jeg har hatt intervjuer via Zoom, så disse følger inn i denne kategorien, jeg har valgt brukt internett til å finne empiri, i form av en avisartikkel, som var nødvendig å få med, i mangel aktuelle dokumenter.

3.2.1 Intervju

Bryman (2016) viser til to hovedtyper intervjuer man kan bruke når man bruker kvalitativ forskningsmetode, det er ustrukturerte intervju og semistrukturerte intervju (Bryman, 2016, s. 468)

Ustrukturert intervju blir beskrevet som en samtale, her bruker forskeren et lite sett med instruksjoner slik at intervjuobjektet får svare veldig fritt på spørsmålene som blir stilt (Burgess 1984 i Bryman, 2016, s. 468).

Ved semi-strukturerte intervjuer bruker man en intervjuguide, men man gir også mye spillerom til intervjuobjektene til å svare og former spørsmålene underveis i intervjuet.

I begge disse to er intervjuprosessen fleksibel, og man bruker ikke en slavisk tidsplan på samme måte som i kvantitative undersøkelser, men det må legges betydelig vekt på å stille spørsmål som intervjuobjektet forstår (Bryman, 2016, s. 468).

Under intervjuet med leder av Lindesnes barne- og ungdomsråd valgte jeg å bruke semi-strukturert intervju, så spørsmålene som er stilt er veiledende. Jeg kunne på denne måten gi godt med spillerom til informanten under intervjuet, og det ble da lettere for meg å tilpasse spørsmålene underveis i intervjuet.

3.2.2 Rekruttering og gjennomføring av intervjuene

Rekrutteringen foregikk ved at jeg gjennom dokumentanalyse og søk på internett fant sentrale navn, disse tok jeg kontakt med for å høre om de ønsket å stille til intervju. Det viste seg å bli ganske utfordrende å få til alle intervjuene jeg ønsket å ha. Intervjuer ble planlagt for så å bli avlyst, dette medførte at jeg måtte omstille meg, og bruke dokumenter i mye større grad enn først planlagt. Må sies at jeg helst skulle sett at jeg fikk til disse intervjuene, da jeg sannsynligvis ville fått et noe mer utfyllende svar, spesielt med tanke på medvirkningsarbeidet som ble utført under utarbeidelsen av kommuneplanen, enn hva dokumentene viser.

Selv med få informanter i denne gruppen av «profesjonelle», vil jeg si at oppgaven viser gyldighet, med støtte fra dokumentanalysen, innbyggerintervjuene og intervjuet med leder for Lindesnes barne- og ungdomsråd.

Det ble til at jeg hadde et intervju i denne gruppen med profesjonelle:

- Leder av barne- og ungdomsrådet i Lindesnes, heretter kalt informant 1.

Et medvirkningsorgan for barn og unge er pålagt i alle kommuner, i Lindesnes kommune finnes det to slike råd, et barneråd og et ungdomsråd. Det har vært viktig for meg at perspektivet til barn og unge kommer frem, de er fremtidens voksne og brukere av stedet i langt flere år enn den voksne delen av innbyggerne.

Jeg har gjennomført ett semi-strukturert intervju med leder av Lindesnes barne- og ungdomsråd. Dette intervjuet ble gjort via Zoom og hadde en tidsramme på 45 minutter.

Hvor informanten ga signerte samtykke gitt etter NSD krav, hvor det godkjentes at jeg kunne ta opp videointervjuet, informanten godkjente også at ved publikasjon av oppgaven, kan informanten bli gjenkjent ved tittelen som leder for barne- og ungdomsrådet.

Ønsket mitt var å gjennomføre personlige intervjuer med innbyggere i Lindesnes kommune, aller helst gruppeintervjuer, slik at jeg fikk mulighet til å få med mange perspektiver. Grunnet koronasituasjonen i kommunen, ble det umulig å få til.

Viktigheten av innbyggerperspektivet ble ikke mindre av den grunn, jeg endte dermed opp med å gjøre alle intervjuene over telefon, det ble ikke noen opptak under disse intervjuene, jeg var dermed avhengig av å skrive gode notater underveis i intervjuene, og forholde meg så godt jeg kunne til intervjuguiden, slik at skriveprosessen under intervjuene ikke tok for mye av fokuset.

I følge Bryman (2016) er intervjuer via telefon noe som ikke er spesielt utbredt innen kvalitativ forskning, men det kan ha sine fordeler, det er mer effektivt, kan være billigere og for informanter som ville blitt nervøse av ett fysisk intervju vil sannsynligvis finne det lettere å gjøre ett intervju via telefon (Bryman, 2016, s. 484). Min opplevelse ved å gjennomføre intervjuer via telefon er positiv, og det samsvarer med det Bryman (2016) skriver. De fleste intervjuene hadde en tidsramme på ca. 15 minutter, hvor ett par tok noe lengre tid da disse informantene hadde mye på hjertet, det var dermed vanskelig å bare skulle avslutte samtalen.

Det som ble mest krevende ved å skulle intervju på denne måten, var at jeg ikke hadde forutsett hvor lang tid det gikk på å formulere gode spørsmål, slik at informantene skulle forstå dem, og ikke minst klare å svare på dem. Jeg ønsket også å stille åpne spørsmål, og dette er ifølge Thagaard (2018) med på å oppmuntre intervjupersonen til å fortelle, og de står også fritt til å velge hvordan de ønsker å svare på spørsmålene (Thagaard, 2018, s. 97).

Jeg ønsket at innbyggerintervjuene i så stor grad som mulig skulle være representativt i forhold til alder, kjønn (fra 16 år og oppover så langt det lar seg gjøre), etnisitet, inntekt og stedstilhørighet (Mandal, Lindesnes og Marnardal).

Da jeg selv bor i Lindesnes kommune, var den første tanken min at det ville greit la seg gjøre å finne informanter, det viste seg å være litt mer utfordrende enn først antatt, da spesielt i gruppen 16-20 år og innbyggere over 70 år, i gruppen på de over 70 år fikk jeg ikke tak i noen informanter. Den opprinnelige planen var å ta kontakt med Mandal videregående skole, for å forhøre meg og snakke med administrasjonen om det var noen jeg kunne ta kontakt med, dette ble ikke mulig å gjøre, da smittetrykket var for høyt i kommunen, over en lang periode.

Det var tidlig klart at jeg ikke ønsket å bruke mine nærmeste som informanter, da de ubevist kan være påvirket av mitt arbeid. Jeg måtte dog, for å få tak i deltakere starte en vei, de ble dermed en viktig ressurs for å nå ut til andre, gjennom å bruke snøballmetoden for å finne deltakere. Denne metoden går ut på at man først finner noen personer som er kvalifiserte og relevante, for så å be disse om navn på andre personer som vil være relevante. En utfordring ved å bruke denne metoden, er at utvalget kan risikere å kun bestå av personer som er innenfor det samme nettverket. Jeg har, for å motvirke dette, strategisk valgt personer knyttet til ulike miljøer i Lindesnes kommune, når jeg startet med de aller første intervjuene (Thagaard, 2018, s. 56).

I og med at Lindesnes kommune er en relativt «ny» kommune, har det som sagt vært viktig for meg at innbyggerne representerte alle de tre tidligere kommunene, for å få til dette var snøballmetoden her også en viktig brikke. Innbyggere fra alle tre stedene er dermed blitt representert, om i noe større grad fra Mandal, men er det også flere innbyggere her.

Thagaard viser også til noen etiske problemer, som kan være forbundet med utvelgelsen av deltakere til snøballmetoden. Da denne utvalgsprosessen går ut på at de personene man i utgangspunktet har kontakt med foreslår andre, kan dette ifølge Andrews & Vassenden (ibid.:154-156) i (Thagaard, 2018, s. 57) være problematisk da alle som deltar i ett forskningsprosjekt skal gi ett informert samtykke. Når kontaktpersonen foreslår noen vil man som forsker få informasjon uten at det er gitt ett samtykke til dette, noe som kan medføre konflikter. Som forsker kan man håndtere dette ved at kontaktpersonen får ett samtykke til at navnet kan bli videreformidlet til forskeren, og først etter det kan forskeren etablere en kontakt med de som er blitt foreslått av Andrews & Vassenden (ibid.:154-156 og ibid.:160-162) i (Thagaard, 2018, s. 57).

Oppgaven følger NSDs retningslinjer for personvern. Alle informantene har dermed signert ett samtykkeskjema, og fått tilstrekkelig med informasjon om forskningsprosjektet de har deltatt i. Av hensyn til deres personvern vil informantene som representerer innbyggerne være anonyme og omtales som informant 2.

Tabellen under viser fordelingen av alder og kjønn på informantene, men ikke stedstilhørighet da det vil gir en viss risiko for gjenkjenning av noen informanter. I alt var det 13 deltakere, hvor 8 var fra Mandal, 4 var fra tidligere Lindesnes og 1 fra Marnardal.

Alder	Antall menn	Antall kvinner	Total
16-20	0	1	1
20-30	1	1	2
30-40	1	3	4
40-50	2	0	2
50-60	1	1	2
60-70	1	1	2
Totalt	6	7	13

Figur 6. Innbyggerinformanter

3.3. Dokumentanalyse

For å få ett utgangspunkt for forskningen, startet jeg innsamlingen av data gjennom dokumentanalyse. Dette gjøres ofte når man gjør undersøkelser innenfor organisasjoner, på denne måten får man kjennskap til organisasjonen, og dokumentene kan bidra til at man kan forankre andre undersøkelser. En analyse av organisasjonens dokumenter som i denne sammenheng er Lindesnes kommune, er med på å gi retningslinjer på blant annet hvilket område i organisasjonen som interessante opp mot problemstillingen (Thagaard, 2018, ss. 119- 220).

Jeg har ikke fortatt en grundig analyse av alle dokumentene jeg har vært igjennom, da hovedfokus mitt har vært på kommuneplanen til Lindesnes kommune, Bedre sammen og rapporter som er knyttet til den. Herunder faller rapporten, Barn og unge i nye Lindesnes og

Medvirkning til kommuneplanens samfunnsdel- Rapport fra gjennomføring av gjestebud. Disse har vært sentrale da de er direkte knyttet opp til arbeidet med kommuneplanen.

En annet viktig side ved dokumentanalyse er ved orientering av aktuell faglitteratur, dette kan betraktes som ett feltarbeid på internett eller biblioteket, enn tar da ett utgangspunkt i publikasjoner som er sentrale og følger opp referansene som er gitt, og referansene som det videre refereres til, man får på denne måten en solid oversikt over fagområdet man arbeider med (Thagaard, 2018, s. 119).

Det har vært utfordrerne å få ta i noen dokumenter, som oppstartseminaret som ble holdt i henhold til kommuneplanen. Jeg ba om innsyn, men fikk ikke tilgang på det, hvorfor vites ikke.

Nedenfor viser tabell over dokumenter jeg har brukt:

Dokumenttittel	Utgever	År
Kommuneplan 2020-2032 <i>Bedre sammen</i>	Lindesnes kommune	2020
Planstrategi 2020 – 2023	Lindesnes kommune	2020
Rapport fra barn og unge i nye Lindesnes	Lindesnes kommune	u.å.
Barn og unge i kommuneplanen	Lindesnes kommune	u.å.
Medvirkning til kommuneplanens samfunnsdel - Rapport fra gjennomføring av gjestebud	Lindesnes kommune	2019

Figur 7. Dokumentoversikt

3.4. Reliabilitet og validitet

Reliabilitet (Pålitelighet)

Reliabilitet er blitt et godt innarbeidet begrep i den kvantitative forskningen, og handler om at vist en annen forsker ved bruk av samme metode som meg, vil den forskeren komme frem til ett tilsvarende resultat som meg (Thagaard, 2018, s. 187).

Er knyttet til påliteligheten til forskeren, det vil si at man gjør rede for hvordan man utvikler dataen, dette gjøres ved at man klarer å beskrive kontakten som er blitt etablert med

deltakerne, samt at man forklarer inntrykkene enn sitter med etter feltarbeidet. Enn må kunne redegjør for betydningen av erfaringer man har gjort seg i feltet og hvordan dataen er blitt utviklet (Thagaard, 2018, s. 181). For at studien jeg har gjennomført skal være troverdig, er det viktig at kvaliteten på dataen er pålitelig. Intervjuet som er blitt gjennomført via Zoom ble tatt opp etter godkjenning fra informant 1. Dette bidro til at jeg under arbeidet med transkriberingen lett kunne gå tilbake for å sikre at jeg riktig oppfattet hva informanten sa, og få det så presist som mulig, dette er svært viktig å gjøre, for å få en økt reliabilitet.

Validitet (Gyldighet)

Validitet knyttes til resultatet av forskningen, og gyldigheten av forskerens tolkninger (Mason 2018:239) i (Thagaard, 2018, s. 189).

Validitet kan presiseres ved at man stiller spørsmål om resultatet av tolkningen som er gjort er gyldig i forhold til virkeligheten jeg har studert. Validiteten blir styrket ved at man er kritisk i analyseprosessen (Thagaard, 2018, s. 189).

Validitet blir beskrevet som et av de viktigste kvalitetskriteriene. Gyldighet er opptatt av integriteten til konklusjonene som frembringes fra forskningen (Bryman, 2016, s. 41).

3.5 Forskningsetisk vurdering og refleksjon

Denne masteroppgaven er skrevet etter de etiske retningslinjene som er gitt for forskning. Oppgaven er meldt til norsk senter for forskningsdata (NSD), og alle informanter har mottatt tilstrekkelig med informasjon i eget informasjonsskriv, hvor det her kommer frem hva oppgavens formål er, hvem som får tilgang til informasjonen som blir gitt, samt deres rettigheter. Jeg har mottatt signert samtykke fra alle informanter.

I tillegg til informert samtykke som jeg har vært inne på, gjør Thagaard (2018) også rede for at et annet viktig grunnprinsipp for at forskningen skal være forsvarlig, det er viktigheten av at meg som forsker behandler den informasjonen jeg har samlet inn konfidensielt (Bryman, 2016, s. 24).

Da informantene samtykket til å delta i forskningsprosjektet, gjorde jeg det klart at deltakerne som representerer innbyggerne i kommunen vil forbli anonyme i publikasjonen, de vil dermed

ikke kunne bli gjenkjent. Informanten som jeg har intervjuet som representerer profesjonelle aktører, har godtatt på samtykkeskjema at de kan bli gjenkjent ved tittel i publikasjon.

Det tredje grunnprinsippet som Thagaard (2018) viser til er rettet mot de konsekvenser forskningen kan ha for deltakerne av forskningsprosjektet. Det vil si at jeg som forsker har ett ansvar i å unngå at de personene jeg inviterer til å delta, ikke blir utsatt for fysisk eller psykisk urimelig belastning som følge av forskningen jeg gjør (NESH 2016:19) i (Thagaard, 2018, s. 26).

I denne masteroppgaven er mine etiske refleksjoner også viktige, da jeg som tidligere nevnt er oppvokst i Mandal og er følelsesmessig knyttet til stedet. Det å skulle forsvare et objektivitetsideal vil nok derfor kunne bli vanskelig, samme gjelder mitt eget verdigrunnlag, som vil bli vanskelig å holde helt nøytralt. På samme tid er det viktig for meg å poengtere at jeg, etter beste evne ikke er følelsesstyrt i arbeidet med denne masteroppgaven.

Totalt sett, vil dette gi en styrke til oppgaven. Drivkraften i oppgaven kommer innenfra, og vil gi et godt sluttresultat, med en tydelig forankring i forskning, teori og empiri.

4.0 Empiriske funn

I dette kapittelet vil jeg presentere de empiriske funnene jeg har gjort gjennom datainnsamlingen. Jeg har som redegjort for i metodekapitlet, samlet inn empiri gjennom innbyggerintervjuer på telefon, intervju av leder for Lindesnes barne- og ungdomsråd via Zoom, avisoppslag og offentlige dokumenter knyttet til Lindesnes kommune.

Da Lindesnes er en relativt ny sammensatt kommune har kommuneplanen *Bedre sammen*, vært hvor jeg har lagt mitt hovedfokus i forhold til hvordan innbyggermedvirking har vært brukt opp mot kommuneplanen og ikke innbyggermedvirking i andre plansaker.

Jeg starter dermed med den, og dens underkapitler, før jeg går videre over på og ser på innbyggerperspektivet, og avslutningsvis om det er noe engasjement for stedsutviklingen i Lindesnes kommune.

4.1.0 Kommuneplanen

Bedre sammen, kommuneplan 2020 -2032 for Lindesnes kommune, der bedre sammen er visjonen og det overordnede målet. I Lindesnes skal det arbeides sammen, og ressursene til hele samfunnet skal bli tatt i bruk for å kunne løse de utfordringer og se de mulighetene som kommer. Mennesker og miljøet skal stå i sentrum, dette skal gjøres ved at man får til et bedre samarbeid på tvers av alder og fagområder.

Med bakgrunn av kommunes utfordringer er det lagt frem tre satsningsområder:

1. Bærekraftig og innovativ
2. Deltakelse og samfunnsengasjement
3. Trygghet og tilhørighet

Kommuneplanen tydeliggjør store levekårsutfordringer i kommunen, og det er plukket ut fire områder hvor det ønskes å snu retningen. Dette gjelder for antallet som fullfører utdanning, andelen yrkesaktive, andelen uføre og omfanget av psykiske plager og lidelser blant innbyggerne i kommunen.

Det å ha en jobb å gå til er viktig for identiteten og tilhørigheten, og det å kunne forsørge seg selv om eventuell familie. Tall fra kommuneplanen viser at 30% av innbyggerne i Lindesnes kommune i yrkesaktiv alder mottar statlige ytelser fra NAV, mot 22,8% i landet. Uførhetstall er spesielt høye, 16% mot 10% i resten av landet.

Kommunen har også et rikt tilbud av fritidsaktiviteter, friluftsliv, kultur og engasjerte og aktive innbyggere. Videre blir det opplyst i kommuneplanen, at det i deler av kommunen er en utfordring med få møteplasser utenom de organiserte aktivitetene (Lindesnes kommune, 2020, s. 10).

Kommuneplanen viser til at det er brukt flere metoder for innbyggermedvirkning, sammen med barn og unges stemme i planen finner man også:

- Gjestebud
- Oppstartsseminar
- Møter med næringslivet

Angående oppstartsseminaret, jeg ikke fått tilgang på dokumenter som er knyttet opp til dette. Eneste kilden jeg har fra dette seminaret er knyttet til en avisartikkel i lokalavisen. Her

kommer det frem at om lag hundre innbyggere har deltatt på seminaret, noe prosjektleder er fornøyd med. Næringslivet var vært godt representert med foredrag, og det ble gjort en liten brukerundersøkelse i pausen, som ble omdannet til en ordsky. Det ble også lagt frem en folkehelse rapport som peker på at mange faller ut av skolen og andelen uføre er for høy i kommunen, videre poengteres det at første skritt for kommuneplanen er å løfte nettopp dette frem, da det i en større kommune, kan være lettere å få snudd trenden.

En av innbyggerne som ble intervjuet av avisen, savner mer involvering av innbyggerne, hvor det poengteres at det har vært mer informasjon en involvering (Furuberg, 2018).

4.1.2 Gjestebud

I arbeidet med kommuneplanen til Lindesnes ble gjennomført en rekke medvirkningstiltak, deriblant gjestebud, denne metoden ble valgt å bruke, med et ønske om å nå ut til et så stort spekter av innbyggere som mulig. Det skulle være lav terskel for å delta, og hovedprinsippet var å få fatt i meningene til de innbyggeren som vanligvis ikke deltar på folkemøter o.l. (Lindesnes kommune, 2020, s. 1).

Gjestebudmetoden baserer seg på at kommunen rekrutterer noen verter for gjestebud, hvor så disse vertene inviterer hjem gjester fra sitt eget nettverk, i en hyggelig sosial sammenheng hvor det ble diskutert en rekke spørsmål som er gitt av arbeidsgruppa for kommuneplanen. Med bakgrunn i kommunesammenslåingen ble det vektlagt en geografisk spredning av gjestebudsvertene, og var rettet mot de voksne innbyggerne, av rapporten kommer det frem at det er brukt 19 gjestebudsverter og spørsmålene som er blitt gitt er delt inn i fire hovedtema.

1. Innbyggerne
2. Næringsutvikling
3. Miljø og klima
4. Demokrati (Lindesnes kommune, 2019, s. 4).

Av disse temaene er det temaene innbyggerne og demokrati som ser ut til å ha engasjert mest, her er det langt flere og mer utfyllende svar, enn ved tema 2. næringsutvikling og tema 3. miljø og klima.

Gjestebudene har hatt mulighet til å komme med tilbakemelding til kommunen etter gjennomførelsen av gjestebudet. Av de som har gitt tilbakemelding, er det mye ros å hente til kommunen, og en av gjestebudsverten har gitt følgende tilbakemelding:

Denne form for involvering av innbyggerne bør absolutt kunne brukes mer. Det er flott å kunne møtes i egne hjem i nærmiljøet. Det har låg terskel og har en positiv innvirkning på nabofellesskapet. Alle, jeg inviterte, bortsett fra en person, sa ja til invitasjonen. To måtte melde avbud samme dag (Lindesnes kommune, 2019, s. 13).

En annen gjestebudsvert trekker frem, at det var en fin mulighet til å komme med innspill tidlig i utviklingen av den nye kommunen (Lindesnes kommune, 2019, s. 13).

Det trekkes også frem fra ett av gjestebudene at det var en hyggelig måte å ta del i kommunens arbeid. Hvor det videre står følgende:

Jeg vil si det fungerte bra, men litt vanskelig å få frem de store revolusjonerende tankene. Litt uheldig tidspunkt. Når man trakk fra sommerferien da mange var bortreist ble tiden ganske kort fra utlysning til siste frist (Lindesnes kommune, 2019, s. 13).

4.1.3 Barn- og unge i kommuneplanen

Ifølge kommuneplanen har barn og unge har hatt en tydelig stemme under arbeidet med planen, det kommer frem at den bygger på innspill fra rundt 230 barn, i tillegg til barne- og ungdomsrådene fra de tre tidligere kommunene. Deres innspill i kommuneplanen er merket med et hjerte. Det finnes i alt 16 hjerter, hvor de er følgende fordelt på de tre satsningsområdene i planen:

- Bærekraft og innovativt- 1
- Deltakelse og samfunnsengasjement- 6
- Trygghet og tilhørighet- 9

Figur 8. Hjerter. Hentet fra kommuneplanen

Som jeg har vist til tidligere er barn- og unges stemme i denne oppgaven, primært gjennom informant 1, hvor informanten er tydelig på at de representerer alle barn og unge i kommune. Hvor informanten videre utaler at de ved at de har representanter fra barne- og ungdomsrådet (BU) i elevråd, de sikrer dermed en god kobling mellom elevråd og BU, og oppnår dermed en jevn informasjonsflyt og kontinuitet, og en god dialog frem og tilbake. Det kommer også frem at det er noen utfordringer, dette blir forklart på følgende måte:

Men jeg kan innrømme at jeg opplever det litt vanskeligere med først og fremst de som ikke er like engasjerte, at de glemmer at vi har møte og glemmer å ta opp ting på skolene. I tillegg til elevene på mottaksskolen, og spesielt akkurat nå som det er pandemi og det blir sendt ut mye e-post, og det er vanskelig å henge med da vi sitter på digitale nettmøter og sånne ting, og de kanskje ikke tør å skulle spør, og forstår ikke alltid å hva ordene betyr (Informant 1).

Videre opplyser informanten at det er særlig i denne under Covid-19 at dette har vært utfordrende, under normale omstendigheter fungerer det bedre, da man slipper å gjøre alle møter digitale. Under arbeidet med kommuneplanen til Lindesnes kommune var det ingen pågående Corona pandemi, og på spørsmålet om informanten mener at barn- og unges stemme er kom tydelig inn i kommuneplanen, sier informant 1, at det oppleves at deres stemme kom tydelig inn, men sier videre at:

Men det er jo litt sånn at kommunen og kommuneadministrasjonen ofte er litt sånn at «vi bryr oss veldig om det barn- og unge sier og vi vil gjerne få dere med på laget», men når det kommer til stykket så er det litt sånn jaja det er ikke så viktig uansett (Informant 1).

Barne- og ungdomsrådet er et rådgivende organ i kommunen. Hvor rådet er likestilt med eldrerådet og rådet for mennesker med nedsatt funksjonsevne. Informanten forteller videre at de dog skiller seg litt ut, da de har møterett, talerett og en slags forslagsrett i kommunestyret. Hvor vi direkte kan påvirke politikerne (Informant 1). Det er også egen talsperson for barn og unge i plansaker, men hun er ifølge informanten ikke knyttet opp mot BU, hun har en mer selvstendig rolle når det kommer til det å tale barn og unges sak. BU har også lov til å møte i planutvalget, men det er ikke noe som gjøres, så de store kampene blir tatt i kommunestyret.

Informant 1, sier videre at han opplever at dere stemme ble hørt under utarbeidelsen av kommuneplanen, og forteller om at da ungdommen utarbeidet rapporten *barn og unge i nye Lindesnes*, tilbrakte de en helg på Skogtun i Marnardal. I løpet av denne helgen var både ordfører, kommunalsjef for oppvekst og flere politikere innom, hvor de var med og diskuterte og ungdommen fikk stille spørsmål, informanten sier videre at det opplevdes at kommunen var på for at de skulle bli hørt, men sier også at på samme tid så må barn og ungdomsrådet være veldig på, for å sørge for at de følger det og tar det med i vurdering.

«Det er en balansegang mellom hvor mye kommunen syntes det er fint at vi har med barn- og unge samtidig som i praksis så er det ikke alltid like lett»
(Informant,1).

I rapporten, *barn og unge i nye Lindesnes*, blir det lagt frem de ti saker fra ungdomsrådene, som de mener er de viktigste sakene for barn og unge i nye Lindesnes. Disse ti sakene er basert på 33 konkrete saker med innspill fra nærmere 800 elever. De ti viktigste sakene som ble stemt frem av representanter, er som følger:

1. Bedre psykisk helse
2. Livsmestringsfag i skole
3. Fritidstilbud i nye Lindesnes
4. Leksefri skole
5. Kantine og varmmat på skolen
6. Bedre kollektivtilbud
7. Oppdaterte skolebøker
8. Mer fysisk aktivitet i skolen
9. Jobbtilbud for ungdom
10. Bedre borteboerstipend (Lindesnes kommune, u.å.a.).

Ikke alle disse sakene er forenlige å ha med i kommuneplanen, men rapporten peker blant annet på at sak 1, er hjemhørende i under satsingsområde, trygghet og tilhørighet. Sak 2 og er hjemhørende under bærekraftig og innovativt, og tema 3 og 9 under deltakelse og samfunnsengasjement (Lindesnes kommune, u.å.b).

4.2.0 Innbyggerperspektivet

Jeg har som sagt intervjuet 13 innbyggere, flere av spørsmålene som ble stilt rettet seg mot medvirkning, og deres kjennskap til dette i plansammenheng.

På spørsmålet om informantene kjenner til hvordan de kan komme med innspill til kommunen i aktuelle plansaker er innbyggerne delt, av de som svarte nei begrunner de de med at det sannsynligvis kommer av at de ikke har satt seg ordentlig inn i det, og at det til nå ikke har vært saker de har fått øye på som er av interesse. En av innbyggerinformantene som har svart nei, utdyper med følgende svart: Har vi egentlig noe vi skulle sagt? Ingen har sagt til meg hvordan jeg skal gå frem (Informant 2).

Av de innbyggerne som svarte ja, er det en av som selv har kommet med innspill, denne informanten sier videre, at det ikke var til kommuneplanen det ble sendt inn innspill, men skulle ønske jeg gjorde det. I de sakene det ikke angår meg nok, sier jeg ikke noe (Informant 2).

På spørsmålet om de opplever du at kommunen når ut til innbyggerne om deres rett til involvering i planprosesser, svarer alle utenom en informant at de ikke opplever at kommunen når ut med informasjon, flere av informantene begrunner dette svaret med at kommunen sannsynligvis ikke når ut da informasjonen bare kommer ut gjennom avisen og nettsiden, og at det er informasjonskanaler som ikke alle innbyggere har tilgang på, og at den «vanlige» mannen i gata ikke sjekker kommunes nettside hele tiden. En informant sier på sin side sier, «Jeg ser det i avisen» (Informant 2).

En annen innbygger påpeker på sin side at:

«Nei, når alt er digitalt er det ikke for alle. Kanskje de skulle vært flinke til å sørge for at de når ut til alle. Føler at de ofte ikke vil nå ut til alle, derfor er det vanskelig å finne ut» (Informant 2).

Flere av innbyggerinformantene på sin side sier at de skulle ønske kommunen var enda mer digitale og at de bruker sosiale medier mer enn det de gjør det, hvor det begrunnes med at «det er her vi er, det er her vi ser det, og det er her vi tør å engasjere oss», er fellesnevneren for dem. En informant sier også følgende:

De når ut når de vil nå ut! Når de føler det, er ok med innspill, og da strekker de seg lengre for å få innspill. Korona situasjonen for eksempel, der sendte kommunen ut tekstmelding til

innbyggerne, hvorfor ikke bruke dette oftere? Om ikke alle, i så fall til ett representativt utvalg. Slik at det når ut til oss vanlige folk (Informant 2).

Spørsmålet som engasjerte innbyggerinformantene mest gikk ut på om de syntes at innspill som kommer fra innbyggerne bør være avgjørende i den kommunale planprosessen, her var det flere ulike svar, men alle er enige i at innbyggerne bør bli hørt i en eller annen form, en informant sier, «Ja, da det er vi som skal leve med det» (Informant 2). Og en annen begrunner det med følgende: Ja, da får man innbyggere som er mer fornøyde. Vi får lyst til å yte mer for kommune om vi blir hørt (Informant 2). Andre påpeker at det er viktig at det bør være avgjørende innenfor visse rammer, og at det er viktig at politikerne har siste ordet, de representerer tross alt innbyggerne. En annen frykter at om innbyggere får for mye makt, vil dette føre til et enda større klasseskille og at det kun er dem som roper høyest som vil få gjennomslag for sine meninger.

4.3.0 Engasjement i stedsutvikling

Under intervjuet med informant 1, var barn og unges engasjement i stedsutviklingen et tema. Hvor (informant 1), opplyser om at nå, spesielt etter kommunesammenslåingen har det vært et tydelig engasjement. Informant 1, viser til et eksempel som har vekket mye oppmerksomhet blant ungdommen og også deres foresatte, nemlig ungdomskubbene i kommunen. Og sier videre at det var de som bor i Marnardal og Øyslebø, som reagerte aller mest på at tilbudet ved fritidsklubben ble svekket, hvor det her også var foreldre som reagerte, dette kommer ifølge informant 1, av at de i ikke har de samme tilbudene som du finner nede i Mandal sentrum, hvor det går det busser til Lyngdal, hvor det er bowling og svømmehall, og til Kristiansand hvor de har alt, dette i tillegg til de tilbudene som er i Mandal.

Informant 1, opplyser om at det før var tre ulike kommuner, som opererte forskjellig, samme gjaldt da også ungdomskubbene som praktiserte ulike åpningstider, og hadde godt etablerte kulturer innad. Da kommunesammenslåingen kom ble alle disse klubbene lagt under samme administrasjon, det førte til at det ble veldig A4, tilbudet ble redusert på grunn av økonomiske prioriteringer, og alle fikk samme navn. Dette medførte at under første ungdomsrådsmøte sist høst, var en av de første sakene ungdommen tok opp at de ønsket å få ungdomsklubben sin

tilbake, derunder det gamle navnet og det tilbudet de hadde hatt før kommunesammenslåingen. Informant 1, sier videre at dette var noe ungdommen var veldig, veldig engasjert i, og den viktigste saken barne- og ungdomsrådet, har ført dette året. Hvor saken ble tatt opp i kommunestyret, og videre inn mot budsjettmøtet i desember. Oppgir videre at de har måtte drive med lobbyisme og snakke med politikerne på deres gruppemøter, om hvorfor denne saken er så viktig og at administrasjonen ikke har tatt hensyn til barn og unge ved å gjøre det slik, dette blir videre begrunnet følgende:

Administrasjonen hadde ikke forhørt seg med noen barn- og unge i det hele tatt, ikke BU, ingen skoler og ikke noe som helst, de hadde bare seilt sin egen skute for å si det sånn, og ikke minst de fra Mandal så de ante heller ikke hvordan det var i Marnardal eller Vigeland, det var rett å slett veldig mye som var veldig galt
(Informant,1).

Saken fikk til slutt gjennomslag, og politikerne la inn penger for et større tilbud og behandlet det politisk, hvor det ble vedtatt at barn og unge aktivt skal være med å påvirke, navn, innhold, aktiviteter og ha et klubbdemokrati med klubbstyre. Dette var ifølge informanten (informant 1) en veldig ungdomsengasjert sak, og et godt eksempel på ungdomsdemokratiet.

Innbyggerne som jeg intervjuet, fikk også spørsmål om stedsutviklingen til kommunen, hvor jeg stilte to innledningsspørsmål, det første gikk på å hva innbyggerne syntes er bra med å bo i kommunen, og det andre om det er noe de savner. På det første spørsmålet trekker samtlige frem at det beste er naturen, flere påpeker den unike variasjonen i natur, alt fra hav til hei, en legger til at det beste er at det en liten kommune. Dette finner støtte hos en annen innbygger som sier følgende: «At det er en liten kommune, hadde håpt at vi var enda mindre, slik vi var før kommunesammenslåingen» (Informant 2).

På spørsmålet om det er noe de savner i Lindesnes svare alle nei utenom tre innbyggere, av de som savner noe sier den ene:

Savner en god lokaløkonomi, mens det utypes noe mer hos den andre som sier følgende: Jeg savner en mer reell dialog, og mer ydmyk kommuneadministrasjon. Det bør være kortere avstander til administrasjonen og innbyggerne (Informant 2).

Det påpekes hos den tredje at det savnes tydelighet fra kommunes side, og at, det er et savn om hvordan det var før kommunesammenslåingen, fokuset er ikke det samme lenge (Informant 2).

På spørsmålet om de har tillit til at kommuneadministrasjonen tar gode avgjørelser for stedsutviklingen var informantene mer delt, en informant sier at det er full tillit til at de riktige beslutningene blir tatt for stedsutviklingen. På andre siden, sier en annen «Nei, har ikke en spesielt god tillit. De bygger opp til tillit og gjør det motsatt» (Informant 2) En annen informant er mer bekymret for at småstedene skal bli glemt i det lange løp og sier videre at det fryktes at sentrum vil bestå, men at de små plassene etter hvert vil bli glemt. Bør være representanter fra hver gammel kommune i kommunestyret, det er jo det nå, men hva skjer om noen år? (Informant 2).

Alle informantene var samstemte på spørsmålet om det er viktig deg at innbyggerne i Lindesnes kommune aktivt får delta i stedsutviklingen, de peker på at det er innbyggerne som er brukere av stedet, en av informantene utyper det noe mer og sier at det er særlig viktig.

Fordi det er innbyggerne som bor i byen og skal trives, og det vi som skaper samfunnet. Mens en annen utyper det følgende: Tenker det er viktig for at tradisjoner blir bevart, spesielt nå som vi er en større kommune. Viktig å huske på det som har funket før, det er ikke bare det nye som funker (Informant 2).

En annen, (Informant 2) begrunner det med at det er kjempeviktig, både personlig, og ikke minst overordnet for alle innbyggerne. For inkluderingen, fordi vi er så forskjellige, og forskjellige meninger må bli hørt. Og for at tjenestene kommunen leverer er i takt med det innbyggerne har behov for.

Det påpekes også fra en innbyggerinformant, at hvis man lar de unge være med å bestemme mer, vil også deres stemme komme tydelig frem. En annen sier det er viktig fordi:

Det er veldig viktig fordi det er de samme som utaler seg hele tiden.

Om folk flest hadde fått muligheten til å uttale seg, ville stedsutviklingen blitt helt annerledes.

Det må arbeides mer målrettet slik at vanlige folk får delta i stedsutviklingen (Informant 2).

5.0 Analyse

I denne delen vil jeg drøfte de empiriske funnene opp mot det teoretiske rammeverket som ligger til grunn for oppgaven. På den måten håper jeg å kunne svare på problemstillingen som er lagt til grunn:

Hvilken betydning har innbyggermedvirkning for en sosialt bærekraftig stedsutvikling? En casestudie av medvirkning i stedsutviklingen til Lindesnes Kommune.

Jeg starter med å analysere medvirkningsarbeidet som er lagt ned i arbeidet med kommuneplanen til Lindesnes kommune.

Videre ser jeg på sted, og hvem stedet er for. Her er jeg innom stedsblindplanlegging og deltakelse i stedsutviklingen. Videre tillit, før jeg i den siste delen av analysen legger fokuset på om innbyggermedvirkning er en reel døråpner til en sosialt bærekraftig stedsutvikling, eller om det potensielt er det motsatte.

5.1.0 Bedre sammen

Som empirien viser, er visjonen til Lindesnes kommune å være *bedre sammen*, dette er også tittelen på kommuneplanen for 2020-2032. Kommuneplanen er det overordnede styringsdokument til kommunene (Kommunal- og moderniseringsdepartementet, 2009), hvilke medvirkningsprinsipper kommuneplanen bygger på vil dermed være sentralt å se på, mot det teoretiske rammeverket for medvirkning.

Det tydeliggjøres at kommuneplanen bygger på et omfattende medvirkningsarbeid, både fra barn og voksne i de tre tidligere kommunene, hvor det inngår oppstartseminar, gjestebud, møter med næringslivet og innspill fra 230 barn.

Som redegjort for i metodedelen har det vært utfordrende å få tak i alt av dokumenter knyttet til kommuneplanen. Fokuset mitt ligger da naturligvis på det jeg har fått tilgang på, og det er det jeg vil analysere opp mot teorien

5.1.1 Oppstartseminar

Rapportert knyttet til dette var blant det jeg har prøvd å få tak i, det har jeg ikke fått. Jeg har derimot funnet en artikkel i den lokalavisen som var til stede under gjennomførelsen av oppstartseminaret. Det var ifølge avisen, om lag hundre innbyggere til stede, hvor de fikk svare på en liten spørreundersøkelse i pausen. Ellers var næringslivet godt representert med ulike foredrag. En av innbyggerne som er blitt intervjuet av Lindesnes avis, savnet mer involvering av innbyggerne, under seminaret (Furuberg, 2018).

5.1.2 Gjestebud

Horten (2015), beskriver gjestebud en spennende form for planverksted, og beskrives som en mer effektiv medvirkningsform enn de mer tradisjonelle. Innspillene blir blant annet mer reflektert og grundige, og det at man kan diskutere i kjente omgivelser kan gi en positiv effekt (Horten, 2015, s. 42).

Dette samsvarer også bra med de empiriske funnene som er gjort, samtlige av de gjestebudene som ga tilbakemelding til kommunen etter gjennomførelsen, var positive til denne medvirkningsformen, og at de følte det lettere å skulle ta ordet i en sånn sammenheng, kontra å skulle ta ordet i en høring med mange fremmede til stede.

For at det skal komme mest mulig nyttig ut av gjestebudene er det viktig at spørsmålene som blir stilt er spørsmål som deltakerne forstår og kan svare på, ut i fra rapporten som er utarbeidet etter gjestebudene tyder det på at deltakerne har klart å svare på de aller fleste spørsmålene, jeg ser at det dog er noen av kategoriene som utpeker seg noe mer, noe som igjen sannsynligvis sammenfaller med at de hovedtemaene, er noe som deltakerne har mer direkte tilknytning til, som gjør det lettere for flertallet å svare.

Temaene innbyggerne og demokrati, er de to temaene som ser ut til å ha skapt størst engasjement, her finner man utfyllende svar på mange av spørsmålene.

Ved temaene næringsutvikling og miljø og klima, det er noe mindre utfyllende svar fra gjestebudene, her er det mange veldig korte svar, og flere plasser hvor spørsmålene ikke er blitt besvart av gjestebudene. Forklaring på dette kan være at ved de to andre temaene har deltakerne mer kunnskapen om, og det blir dermed lettere å komme med flere synspunkter.

En av kommentarene til kommunen etter gjennomførelsen av gjestebudene, var blant annet, følgende: Jeg vil si det fungerte bra, men litt vanskelig å få frem de store revolusjonerende

tankene (Lindesnes kommune, 2019, s. 13). Dette tydeliggjør viktigheten av å stille de riktige spørsmålene til gjestebudene, som også Horten (2015) skriver.

5.1.3 Barn og unge

Litteraturen peker på at stadig flere kommuner jobber med deltakelsen til barn og unge, men den faktiske innflytelsen blir ikke regulert av lovverket, det er dermed ekstra viktig at de får en reell medvirkningsmulighet (Nordtug & Gårdvik, Involvering av barn og unge i lokal samfunnsutvikling, 2019).

Ifølge kommuneplanen til Lindesnes bygger kommuneplanen på innspill fra flere hundre barn, hvor deres innspill i planen er markert med ett lilla hjerte. Hjertene er lette å finne og informant 1 er tydelig på at det er veldig fint at det tydelig kommer frem i kommuneplanen av hva som kommer fra barn og unge, og at det faktisk er blitt tatt med, da det ifølge informanten ikke er noen selvfølge at man blir hørt, dette utdypes på følgende måte:

Det er jo litt sånn at kommunen og kommuneadministrasjonen ofte er litt sånn at «vi bryr oss veldig om det barn og unge sier, og vi vil gjerne få dere med på laget.» Men når det kommer til stykket så er det litt sånn jaja det er ikke så viktig uansett, så jeg husker at inn mot kommunesammenslåingen så var det ett par møter med kommunen hvor de ønsket innspill til kommuneplanen og kommune nettsiden og en kommune app for eksempel. Men de må jo også gjøre litt for vår del også og være litt på hogget og ta initiativ og skulle sørge for at vi kommer med på lasset, så vi utformet rapporten (Informant,1).

Videre sier informanten at de opplever å bli hørt under arbeidet med kommuneplanen, og under arbeidet med rapporten, Barn og unge i nye Lindesnes, kom ordfører, kommunalsjefen for oppvekst og flere politikere på besøk. Hvor de diskuterte med ungdommen, og ungdommen fikk stille spørsmål, hvor (informant 1) videre sier at det opplevdes at kommunen

var veldig på for at de skulle bli hørt, men BU må også ifølge informant 1 være veldig på, for å følge opp at de tar med det de skal til vurdering. «Det er en balansegang mellom hvor mye kommunen syntes det er fint at vi har med barn- og unge samtidig som i praksis så er det ikke alltid like lett» (Informant 1).

Det er en grunnleggende forutsetning at voksne tar hensyn til barn og unges oppvekstmiljø, og sørger for at de får gode utviklingsmuligheter, som man finner igjen i formålsbestemmelsen i plan- og bygningsloven (Miljøverndepartementet, 2012, s. 6). Medvirkning bør være representativt, og alle ressurser burde brukes. Det er dermed viktig at selv barn som ikke har de samme medvirkningskanalene som voksne involveres. Deres stemme er viktig i den lokale samfunnsutviklingen (Nordtug & Gårdvik, Involvering av barn og unge i lokal samfunnsutvikling, 2019).

Teorien er altså tydelig på viktigheten av å tilrettelegge for at barn og unge får en mulighet til å delta. Får de den muligheten vil de som empirien viser, også gjøre dette. Rapporten: barn og unge i nye Lindesnes er et godt eksempel på dette, det kommer her frem et tydelig engasjement blant barn og unge, hvor det er lagt ned et grundig forarbeid før utvalgte ti punkter blir stemt frem.

5.1.2 Medvirkning i kommuneplanen

Ifølge Ringholm & Hanssen (2018), har Lindesnes kommune hatt innbyggermedvirkning utover minstekravet i arbeidet med kommuneplanen. Gjennomførelsen av gjestebud sikrer dette, og innbyggerne som deltok på dette, gir en tydelig positiv tilbakemelding på det, flere ytet også et ønske om at det burde praktiseres oftere. Av innbyggerne som ble intervjuet, var det ingen som sa at de hadde medvirket i arbeidet med kommuneplanen, en informant sier dog, på spørsmål om vedkommende har gitt innspill til kommunen:

Ikke i kommuneplanen, men skulle ønske jeg gjorde det. I de sakene det ikke angår meg nok, sier jeg ikke noe (Informant 2).

Barn og unge har ifølge de empiriske funnene, opplevd å både bli hørt og sett i arbeidet med kommuneplanen. Dette, selv om informant 1, oppgir at det det slettes ikke er noen selvfølge at barn og unge blir hørt. Men med et barne- og ungdomsråd som er tydelige og setter krav vil det være en større mulighet for å oppnå reell medvirkning.

Medvirkningsstigen til Arnstein (1969), tar for seg åtte trinn for deltakelse. Hvor man med medvirkingsarbeidet til kommuneplanen fort kan se bort i fra trinn 1-2, da disse ikke regnes som deltakelse. Det tredje trinnet faller også ut, men som teorien sier, er dette trinnet en viktig forutsetning for å få til medvirkning (Ringholm & Hanssen, 2018, s. 194).

På trinn fire i stigen er man kommet til konsultasjon, her blir innbyggerne invitert med til dialog, men det gir ingen sikkerhet for innbyggerne om at deres innspill vil bli tatt med. Lindesnes kommune inviterte til et oppstartseminar i forbindelse med kommuneplanen. Det seminaret legger seg på dette trinnet, da det ut i fra funn gjort fra lokalavisen, i stor grad har handlet om at deltakelsen til innbyggerne kun ble brukt som tilskuere, og deltakelsen er målt etter antall innbyggere tilstede. Kommunen har på sin side oppnådd det at de kan bevise at det er gjennomført medvirkingsarbeid (Arnstein, 1969, s. 219).

På trinn fem av stigen til Arnstein (1969), er man nå kommet til det steget hvor innbyggerne begynner å få noe innflytelse, men det vil være den symbolske medvirkningen som er fremtredende.

Gjestebudsmetoden som ble brukt, vil jeg plassere på dette trinnet, av den grunn at innbyggerne som har deltatt har kunne medvirke over minstekravet, og langt over det oppstartseminaret bidro til. Hvor mye av de innspillene innbyggerne kom med som faktisk ble brukt videre er vanskelig for meg å få et svar på. Men at det ikke har påvirket arbeidet med kommuneplanen i noen grad vil være vanskelig å forstå.

De tre neste trinnet i medvirkningsstigen er partnerskap, delegert makt og borgerkontroll. Borgerkontroll kan skrinlegges med en gang, dette ville ikke vært mulig i et arbeid med en kommuneplan, for om det kun er innbyggerne skal bestemme, hva skjer om det da dukker opp konflikter, og vil det da kun være de innbyggerne som roper høyest som vil få sin stemme hørt? Det syvende trinn tror jeg også med sikkerhet kan skrinlegges, da det ved dette trinnet er innbyggerne som sitter med hovedmakten, og det er noe man finner lite sannsynlig i arbeidet med en kommuneplan.

Trinn seks på sin side, er interessant å se mer på. Som jeg har vært inne på flere ganger allerede, har Lindesnes kommune et godt fungerende barne- og ungdomsråd. Informant 1, fortalte i intervjuet at Lindesnes barne- og ungdomsrådet er et rådgivende organ i kommunen, på lik linje som eldrerådet og rådet for mennesker med nedsatt funksjonsevne. Informanten oppgir videre at det som skiller barne- og ungdomsrådet ut fra de andre rådene, er at de har

møterett, talerett og en slags forslagsrett i kommunestyret, noe som bidrar til at det er mulig å påvirke politikerne. Det er også en talsperson for barn og unge, men hun er ikke direkte knyttet opp mot BU. Ifølge informanten kan de også møte i planutvalget, det er dog noe de ikke aktivt gjør, da de sender inne innspill til høring om det er noe.

Det er i kommunestyret vi tar de store kampene (Informant 1).

Som Arnstein (1969), peker på i trinn seks, fordeles makten mer her, med et gi og ta prinsipp. Med bakgrunn i empirien, vil barn og unges medvirking i kommuneplanen kunne plasseres her, da det kommer frem av informant 1, at sett fra barne og ungdomsrådets øyne, er barn og unge sett og hørt i arbeidet med kommuneplanen.

5.2.0 Sted for hvem?

Healey (2010), påpeker at det å skulle forstå et sted er komplekst, hvor hun skriver at sosiale forhold er med på å utvikle det forholdet mennesker har til stedet, og hvilken påvirkning hvert enkelt menneske har på stedet og stedets kvaliteter.

Konflikter kan også være med på å skape forståelse av stedet, noe som også bidrar til at man får oppmerksomhet på steds kvaliteten, konflikter av denne art kan være at man har ulik forståelse av hvordan man ønsker at stedet skal utvikle seg. Konflikter som dette kommer ofte når det er snakk om store investeringer, Healey (2010) peker på investeringer som motorvei og jernbane mm gjerne går under denne kategorien. I Lindesnes kommune er motorvei under utarbeidelse, denne vil bidra til at mesteparten av all biltrafikk vil passere vekk i fra sentrum, noe som igjen bidrar til at flere som i utgangspunktet har bodd landlig, nå får en motorvei i sitt nabolag. Det at motorveien kommer fører også til at avstanden til andre større kommuner blir kortere, både i forhold til handel, arbeid og fornøyelser. Dette er ofte noe som engasjerer innbyggerne veldig, og jeg hadde en teori om at det ville bli en av tingene informantene kom til å nevne under intervjuene.

Ingen av informantene jeg har intervjuet har dog påpekt dette med motorveien, selv om det er et faktum at motorveien gjør mye med kommunen på flere områder, og spesielt med tanke på de store forandringene det fører til i landskapet. Flere av innbyggerne som representerer informant 2, har derimot rettet fokuset inn mot kommunesammenslåingen, på de spørsmål som omhandler stedsutviklingen, det samme gjør også informant 1.

Hva dette kommer av, vites ikke, men som Nordtug (2018) skriver, kan komme av at kommuneslåingen vekker de følelsene innbyggerne har til stedet, på en sterkere måte, enn hva motorveien gjør. Hun skriver også at noen innbyggere gjerne har en tendens til å føle en sterkere tilhørighet til et mer avgrenset område i stedet for hele kommunen som en helhet (Nordtug, Sted og identitet, 2018, s. 62). Dette kan altså være en av faktorene, som gjorde at det var kommunesammenslåingen, informantene rettet søkelyset på. Det at kommunesammenslåingen enda er ganske ferskt for innbyggerne i kommunen bidrar nok også litt til det.

En av innbyggerinformantene, påpeker at det er viktig å huske på det som fungerte før kommunesammenslåingen. Dette påpekes også under spørsmålet om informantene har tillit til kommuneadministrasjonen, informanten (informant 2) er redd for at sentrum vil bestå, men at i det lange løp vil de små stedene vil bli glemt, og ikke prioritert på samme måte som før. Det pekes også fra en annen (informant 2), at fokuset ikke er det samme i kommunen lenge. Hvor denne informanten, utyper med at det nå ikke blir rettet like mye fokus til hvert enkelt sted i kommunen.

Som jeg har vært inne på, var kommunesammenslåingen også et tema under intervjuet med informant 1, ved spørsmål som rettet seg om stedsutviklingen. Det var her i forhold til en sak barne- og ungdomsrådet har kjempet for det siste året, med å beholde det tilbudet som var ved fritidsklubbene i de tre tidligere kommunene. Informant 1, opplyste at det særlig var dem som bodde i gamle Lindesnes og Marnardal som reagerte på at fritidsklubbene ble forandret etter kommunesammenslåingen. Dette begrunnes av informanten (Informant 1), med at de ikke har det samme tilbudet som man finner i Mandal, fritidsklubbene er dermed en viktig arena for ungdommen, og bidrar til at stedet blir mer attraktivt, og dette var en utløsende faktor for at de reagerte så sterkt i Marnardal.

5.2.1 Stedsblind

I følge (informant 1) har ikke ungdommen i Marnardal et veldig stort utvalg av andre ting de kan gjøre på fritiden utenom idretten, dermed vil det kunne være lett for en administrasjon som ikke har kunnskap om de ulike kulturene som er på ungdomsklubbene, og kjøre samme linje på alle, for å forenkle og reduserer kostnadene (Informant 1). Og ifølge Cruickshank, (2014), vil komplekse saker som dette føre til at man blir stedsblind. Ved at man ser på hele kommunen som en helhet, med en felles kultur. Og ikke anerkjenner Marnardal som noe eget,

med sin identitet og tradisjoner. Gjør det lett å bli stedsblind i følge (Nyseth, Førde, & Cruickshank, 2018, s. 270).

En viktig faktor blir dermed å skaffe nok kunnskap om menneskene som bor på stedet, for å unngå å bli stedsblind (Cruickshank, 2014, s. 9). Dette ville, da sannsynligvis blitt løst på en bedre måte, om det var en dialog mellom ungdomskubbene og kommuneadministrasjonen, tidlig i prosessen til kommunesammenslåingen.

Dette var også en av sakene som rapporten barn og unge i nye Lindesnes, tydeliggjorde. Hvor de har på punkt tre, valgt følgende sak: Fritidstilbud i nye Lindesnes. Hvor de begrunner bakgrunnen for denne saken med blant annet det at det er viktig at det tilrettelegges for at barn og unge i størst mulig grad kan gjøre noe på fritiden. På denne måten kan de bli en del av et felleskap og bli inkludert. Det er for lite kunnskap om de ulike tilbudene i kommunen, og deltakelse hindres av høye kontingenter. Det skal i nye Lindesnes være et fritidstilbud til alle. Kjernen til denne saken om fritidstilbud i nye Lindesnes er blant annet at, ungdommene har et ønske om at det skal være flere ungdomskubber og samlingssteder. Et tilbud hvor alle føler seg velkommen, og bedre informasjon om ulike aktiviteter, da gjennom egen nettside for ungdom (Lindesnes kommune, u.å.b).

Det fremkommer i kommuneplanen under folkehelse og levekår at, kommunen har et rikt tilbud når det kommer til fritidsaktiviteter, friluftsliv og kultur, men at de i deler av kommunen er utfordrende å få til møteplasser utenom de aktiviteter som er organiserte. Uten at det kommer frem hvilket sted eller steder dette gjelder, vil det være naturlig å knytte dette i sammenheng med Marnardal, og eventuelt «gamle» Lindesnes, da disse stedene i større grad enn Mandal har mindre muligheter for uorganiserte aktiviteter. I Mandal finner man blant annet skatepark, et mangfold av lekeplasser og skøytebane på vinterstid.

Det er tydelig fra flere empiriske funn, både fra intervju med (informant 1), kommuneplanen, og rapporter knyttet til den at barn og unge er viktige i stedsutviklingen til kommunen. Men på samme tid, ser man hvor lett det er å glemme noe som er helt vesentlig for at ungdommen iblant annet Marnardal, fortsatt skal ha et attraktivt tilbud. Det kan sies etter en gjennomgang av de empiriske funnene, at kommuneadministrasjonen i Lindesnes kommune ble stedsblinde, når de planla for fritidsklubbene i den nye kommunen.

5.2.2 Deltakelse i stedsutviklingen

I alle delene av litteraturkapitlet, kommer det frem at innbyggerne er viktige for stedet, de er viktige av mange årsaker. Opp (2017) peker på at de er viktige for å legge til rette for en god relasjon mellom individ og samfunn, slik at alle får de samme forutsetningene. Regjeringen (2015) peker på at med gode medvirkningsprosesser vil man kunne skape mer attraktive steder, som igjen vil bidra til å styrke kunnskaps- og beslutningsgrunnlaget. Ringholm & Hanssen (2018) mener at det er viktig for det vil gi et bedre resultat i by- og stedsutviklingen. Det er altså lite i teorien som tyder på at involvering av innbyggerne i stedsutviklingen ikke er bra.

Det samme viser flere empiriske funn. Samtlige av innbyggerinformantene mener at det er viktig at innbyggerne aktivt får delta i stedsutviklingen, da det er innbyggerne som bruker stedet oppgir flere av innbyggerinformantene. En av disse informantene peker på at det viktig fordi det er innbyggerne som skal trives, og det er innbyggerne som skaper samfunnet. Hvor en tredje peker på at det er kjempeviktig at innbyggerne får delta, og forklarer det videre på følgende måte:

Personlig, og ikke minst overordnet for alle. For inkludering, fordi vi er så forskjellige, og forskjellige meninger må bli hørt. Og for at tjenestene kommunen leverer er i takt med det innbyggerne har behov for (Informant 2).

Dette finner støtte i teorien, hvor det begrunnes med to hovedgrupper for hvorfor innbyggerne bør involveres i planprosessen, da gjennom kunnskapsgrunnlaget og demokratigrunnlaget, videre skriver Ringholm & Hanssen (2018), at målet til medvirkning er at innbyggerne skal få et større eierskap til stede, og komme med løsninger som stryker felleskapet (Ringholm & Hanssen, 2018, s. 191). Dette blir ytterlig begrunnet fra Regjeringen (2015), hvor det kommer frem at deltakelse fra innbyggerne vil i lokaldemokratiske prosesser kunne få et helt nytt innhold. Kommuner bør dermed være på for å sikre et bredt samarbeid fra blant annet innbyggerne når stedet skal utvikles, får man til et dette vil dette føre til at innbyggerne før en positiv holdning til stedet (Regjeringen, 2015).

Empiriske funn og teorien, peker som vist til, på det samme. Dette blir også tydeliggjort av gjestebudene som ble arrangert under utarbeidelsen av kommuneplanen, hvor det tydeliggjøres det positive ved at innbyggerne blir involvert tidlig (Lindesnes kommune, 2019, s. 13). En tidlig, og tydelig involvering av innbyggerne virker å skape tillit, og gir kommunen

en forankring i innbyggerperspektivet til stedet, ifølge empirien knyttet til gjestebud og innbyggerinformantene.

5.3.0 Tillit

I et representativt demokrati er det politikerne som gjennom valg er gitt den myndighet fra velgerne, om at det er dem som tar avgjørelser på vegne av dem. Kontakten politikerne har ut til velgerne blir dermed veldig viktig, i så måte at velgerne opplever at de blir hørt og inkludert (Ringholm & Hanssen, 2018, s. 198). Videre skriver Ringholm & Hanssen (2018), at om politikerne forstår hva innbyggerne ønsker, vil de vedtak som blir fattet kunne gjenkjennes av innbyggerne og innbyggerne vil føle at deres innflytelse er viktig for utviklingen av stedet.

Et av spørsmålene som ble stilt til innbyggerne under intervjuet, var om de har tillit til at det blir tatt gode avgjørelser for stedsutviklingen. Her var innbyggerne delte. Hvor en har full tillit, har en annen på sin side kun tillit til ordfører. Av de som ikke har tillit, peker en på at grunnen til det er fordi det oppleves som at de bygger opp til tillit, men gjør det motsatte (Informant 2). Dette kan knyttes opp til det Ringholm & Hanssen (2018), skriver, for om politikerne kun er i dialog med innbyggerne, uten at innbyggeren finner igjen sine innspill i planer og vedtak vil innbyggeren kunne føle at det er blitt bygget opp til en tillit, men at tilliten ikke var verdig. På samme tid, peker Klausen, et al., (2013), på at det ikke må bli en pulverisering av mandatet, politikere kan ikke til en hver tid ta befolkningens innspill til følge. Ansvarer deres er å se til at vedtakene de tar, samspiller med behovene og ønskene til innbyggerne. En forutsetning for å få til dette dette er en god kontakt lokalbefolkningen (Klausen, et al., 2013, s. 8).

Det vil altså være vanskelig å finne noe klart svar på dette med tillit, det er komplekst og sansynligvis noe som stadig er i endring. Det er også svært individuelt hvor mye hver enkelte innbygger engasjerer seg. Av de innbyggerne jeg intervjuet, var det bare en av totalt tretten som selv har kommet med innspill. Funnne fra innbyggerintervjuene, viser også at det er lette å vise misstillit, enn tillit selv uten egendeltakelse.

5.4.0 Døråpner eller eventuelt det motsatte

Medvirkning er en grunnleggende forutsetning i et lokaldemokrati. Med et aktivt innbyggerengasjement vil det sikre felleskapets verdier, og levekårene i bærekraftige lokalsamfunn ifølge kommunal- og moderniseringsdepartementet (2014).

Empirien som knytter seg til kommuneplanen, og arbeidet rundt den viser at innbyggere har vært engasjerte, på samme tid knytter de empiriske funnene som er gjort av informant 2, at for flestparten av dem, er det ikke nok innbyggermedvirkning. Det kan ifølge informant 2, ikke få for mye deltakelse av innbyggerne. Flere av dem påpeker at det gjerne er de samme som stikker seg frem, og får sagt sin mening. Hvor den vanlige innbyggen ikke får sagt noe. En av dem (informant 2) sier også, at om kommunen virkelig vil nå ut, så gjør de det. De skrekker seg langt, når de føler det er ok med innspill (Informant 2).

På samme tid sier flere av disse informantene at de ikke kjenner til hvordan de skal komme med innspill til kommunen i aktuelle plansaker, flere følger det opp med at de ikke har sett noen saker som engasjerer nok enda. Dette er nok mye av kjernen, til at det gjerne kan være utfordrende å drive med innbyggermedvirkning. Innbyggerne ønsker gjerne å delta, men på samme tid, ønsker de at det skal såpass tilrettelagt for dem at de ikke trenger å sette seg inn i for mye, for å delta.

Kommunal- og moderniseringsdepartementet (2014), skriver at hvordan man tilrettelegger er utlagsgivende, om ønsket er effektive og velfungerende planprosesser, en planprosess trenger nødvendigvis ikke å være mer effektiv uten innbyggerinvolvering.

Empiriske funn, viser at innbyggerne som er blitt intervjuet i denne studien, ønsker mer involvering av innbyggerne en det det er nå, flestparten uttrykker at innspillene som kommer fra innbyggerne bør være avgjørende i den kommunale planprosessen, og begrunner dette med blant annet at det er vi som skal leve med det som blir vedtatt. Hvor det begrunnes av en annen noe mer utfyllende: Ja, da får man innbyggere som er mer fornøyde. Vi får lyst til å yte mer for kommune om vi blir hørt (Informant 2).

Det vil være vanskelig å gi innbyggerne all makt, som jeg har vært inne på ved flere anledninger, dette påpekes også til dels av de innbyggerne som jeg har intervjuet, hvor en sier at om innbyggere får for mye makt, vil dette kunne føre til et enda større klasseskille, og at

det kun er dem som roper høyest som vil få gjennomslag for sine meninger. Mens en annen på sin side, uttrykker at kommunen må være flinkere med å nå ut til alle, informanten begynner dette med følgende: De når ut når de vil nå ut! Når de føler det, er ok med innspill, og da strekker de seg lengre for å få innspill (Informant 2).

Er så innbyggermedvirking en reel døråpner til en sosialt bærekraftig stedsutvikling? teorien er tydelig på at det er det. Dette finner man igjen både i prinsippet om interaksjon mellom individ og samfunn. Hvor, Opp (2017) skriver at det i sosial bærekraft ikke bare handler om enkeltindivider. Det er viktig at man legger til rette for en god relasjon mellom individ og samfunn. Ringholm & Hanssen (2018), skriver at man ved å involvere innbyggerne får et bedre resultat i by- og stedsutviklingen, da innbyggerne sitter på annen kunnskap enn de profesjonelle vil man sammen bidra til at kunnskapsbildet blir mer helhetlig (Ringholm & Hanssen, 2018, s. 199).

Det samme finner man ved teorien om barn og unge, hvor Bakke (2018), tydeliggjør at barn og unges livsvilkår er særlig viktig i sosial bærekraft. Vi bør dermed til rette legge for at de skal utvikle seg til empatiske, trygge og sosialt engasjerte voksne. De bør også involveres i samfunnsutviklingen, og ved at man gjør det vil det sikre, bedre folkehelse, man vil få nye perspektiver på ting, tilhørighet vil sikre fremtidsutsiktene og folketallet, bevarer og utvikler demokratiet og, det styrker innsatsen for en bærekraftig utvikling (Nordtug & Gårdvik, Involvering av barn og unge i lokal samfunnsutvikling, 2019).

Funnene viser at innbyggermedvirking, er en døråpner til en sosialt bærekraftig stedsutvikling, det handler om å klare å nå ut, lytte til innbyggerne, og ta de med tidlig i prosessen «Det bør være kortere avstander til administrasjonen og innbyggerne» (Informant 2). I et bærekraftig samfunn vil innbyggerbehovene blir møtt, og stedet bidrar til en god livskvalitet (Hofstad & Bergsli, 2017, s. 58).

6.0 Konklusjon

Med det teoretiske og empiriske rammeverket jeg har lagt til grunn med denne oppgaven, vil jeg nå se på om det er mulig å besvare problemstillingen jeg satte meg:

Hvilken betydning har innbyggermedvirkning for en sosialt bærekraftig stedsutvikling? En casestudie av medvirkning i stedsutviklingen til Lindesnes Kommune.

Jeg har gjennom intervjuer med 13. innbyggere i Lindesnes kommune, forsøkt å finne ut hvilken kjennskap innbyggerne har til innbyggermedvirkning, om de engasjerer seg og om det er viktig for dem. Ved å intervjuer leder av barne- og ungdomsrådet, har fokuser vært å søke etter svar på om barn og unge føler seg inkludert i kommuneplanen og stedsutviklingen til kommunen, og om de når frem med sine ønsker og behov.

Via dokumentanalysen har jeg søkt etter hvilke medvirkningsmetoder kommunen har brukt i arbeidet med kommuneplanen, for så å undersøke om det som er bruk av medvirkning er medvirkning utover det minstekravet man finner i plan- og bygningsloven.

Empiriske Funn viser at medvirkning er komplekst. Fra innbyggernes side, oppgir flesteparten at de ikke føler seg inkludert i medvirkningsarbeidet, og at de har ikke har kjennskap til hvordan de skal komme med innspill. Det pekes også på at de savner at den alminnelige innbyggeren skal bli hørt.

Empirien, rettet mot kommuneplanen peker dog i en annen retning, og viser at det har vært gjennomført flere medvirkningstiltak, også over det minstekravet man finner i plan- og bygningsloven. Ifølge leder av barne- og ungdomsrådet i Lindesnes, oppleves det at barn og unge er blitt hørt i arbeidet med kommuneplanen. Men det kommer også frem at det har vært utfordringer knyttet til kommunesammenslåingen, hvor de har måtte kjempe for å bli hørt.

Så, hvilken betydning innbyggermedvirkning har for en sosialt bærekraftig stedsutvikling? Både teorien og empirien bygger på fellesnevner, hvor det sentrale er at det må være en dialog mellom kommuneadministrasjonen/politikere og innbyggerne. Åpnes det opp for medvirkning utover minstekravet vil innbyggerne føle seg sett, de får da også mer eierskap til stedet, og stedets resurser. På samme tid må man sørge for at det ikke blir en pulverisering av

mandatet til politikerne, det må være en balansegang for når befolkningens innspill tas til følge.

Barn og unges perspektiv viser å stå sterkt i sosial bærekraft, det samme finner man i medvirkning og i stedsutviklingen. De er fremtidens voksne, og må ifølge litteraturen tas med i planleggingen. Med tilrettelegging, vil de også engasjere seg, og ifølge empiriske funn gjort i denne studien, virkelig kjempe for de sakene de engasjerer seg for.

Med forankring i teori og empiri, hersker det liten tvil om at innbyggermedvirkning er viktig for en sosialt bærekraftig stedsutvikling, og vil bidra til noe positivt, både innbyggerne og stedet. Det krever dog, en kommuneadministrasjon som er tydelig, og ser på innbyggerinvolvering som en ressurs i stedet for en forpliktelse, gjennom å bidra til en god interaksjon mellom samfunnet og individet.

Litteraturliste

- Agnew, J. A. (1987). *Place and Politics: The Geographical Mediation of State and Society*. London : Allen & Unwin.
- Arnstein, S. R. (1969). A Ladder Of Citizen Participation. *Journal of the American Institute of Planners*, 35:4, 216-224,. doi:10.1080/01944366908977225
- Aure, M., Gunnerud Berg , N., Cruickshank, J., & Dale , B. (2015). *Med sans for sted - Nyere teorier* . Bergen : Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS.
- Bakke, T. (2018, Juli). *Plan - Tidsskrift for samfunnsplanlegging, regional- byutvikling*. Retrieved from Sosial overflatefaktor – metodikk for å oppnå sosialt bærekraftig stedsutvikling: <https://plantidsskrift.no/artikkel/sosial-overflatefaktor-metodikk-for-a-oppna-sosialt-baerekraftig-stedsutvikling/>
- Bakke, T. (2018, Juli). *Sosial overflatefaktor – metodikk for å oppnå sosialt bærekraftig stedsutvikling*. Retrieved from Plan - Tidsskrift for samfunnsplanlegging, regional- byutvikling: <https://plantidsskrift.no/artikkel/sosial-overflatefaktor-metodikk-for-a-oppna-sosialt-baerekraftig-stedsutvikling/>
- Brundtland, G. H., & Dahl, O. (1987). *Vår felles framtid*. Oslo: Tiden norsk forlag.
- Bryman, A. (2016). *Social research methods (5th edition)*. Oxford: Oxford University Press.
- Cruickshank, J. (2014). Stedsblind planlegging av lokalsamfunnet. *Tidsskriftet Plan*,46 (06), pp. 4-9.
- Falleth, E., & Hanssen, G. S. (2012). Medvirkning i planlegging. In N. Aarsæther, E. Falleth , T. Nyseth, & R. Kristiansen, *Utfordringer for norsk planlegging - Kunnskap. Bærekraft. Demokrati* (pp. 187-203). Kristiansand : Cappelen Damm Høyskoleforlaget.
- FN-sambandet. (2020). *Bærekraftig utvikling*. Retrieved from www.fn.no: <https://www.fn.no/tema/fattigdom/baerekraftig-utvikling>
- Furuberg, M. (2018, juni 4). *Halvfull sal til oppstartsseminar* . Retrieved from Lindesnes avis: <https://www.l-a.no/nyheter/i/a2xnyM/halvfull-sal-til-oppstartsseminar>
- Hanssen, G. S. (2013, 3). Medvirkning - med virkning. *PLAN: tidsskrift for samfunnsplanlegging, regional- og byutvikling*, pp. 18-23.
- Healey, P. (2010). *Making Better Places. The Planning Project in the Twenty-First Century*. London : Red Globe Press.
- Hofstad, H., & Bergsli, H. (2017). *Folkehelse og sosial bærekraft - En sammenligning og diskusjon av begrepsinnhold, målsettinger og praktiske tilnærminger*. Oslo: By- og regionforskningsinstituttet NIBR.

- Horten, A. S. (2015). "Gjestebud" - ny metode for medvirkning i planlegging. *Plan 01 / 2015 (Volum 47)*, pp. 40-45. Retrieved from Plan01 / 2015 (Volum 47):
https://www.idunn.no/plan/2015/01/gjestebud_ny_metode_for_medvirkning_i_planlegging
- Klausen, J. E., Arnesen, S., Christensen, D. A., Folkestad, B., Hanssen, G. S., Winsvold, M., & Aars, J. (2013). *Medvirkning med virkning? Innbyggermedvirkning i den kommunale beslutningsprosessen*. Oslo: Norsk institutt for by- og regionforskning: Samarbeidsrapport NIBR/Uni Rokkansenteret.
- Kommunal- og moderniseringsdepartementet. (2009). *§ 11-1. Kommuneplan*. Retrieved from Regjeringen.no:
https://www.regjeringen.no/no/dokument/dep/kmd/veiledninger_brosjyrer/2009/lovkommentar-til-plandelen-i-/kapittel-11-kommuneplan/-11-1-kommuneplan/id556799/
- Kommunal- og moderniseringsdepartementet. (2014). *Veileder: Medvirkning i planlegging. Hvordan legge til rette for økt deltakelse og innflytelse i kommunal og regional planlegging etter plan- og bygningsloven*. Oslo: Kommunal- og moderniseringsdepartementet. Retrieved april 24, 2021, from
https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/kmd/plan/medvirkningsveileder/h2302b_veileder_medvirkning.pdf
- Kommunal- og moderniseringsdepartementet. (2018, 12 17). *Stedsutvikling*. Retrieved from Regjeringen.no: <https://www.regjeringen.no/no/tema/kommuner-og-regioner/by--og-stedsutvikling/stedsutvikling-2/id476451/>
- Kommunal- og moderniseringsdepartementet. (2018). *Stedsutvikling*. Retrieved from Regjeringen.no: <https://www.regjeringen.no/no/tema/kommuner-og-regioner/by--og-stedsutvikling/stedsutvikling-2/id476451/>
- Lindesnes kommune. (2019). *Medvirkning til kommuneplanens samfunnsdel - Rapport fra gjennomføring av gjestebud*.
- Lindesnes kommune. (2020). *Kommuneplan 2020-2031- Bedre sammen*. Lindesnes kommune. Retrieved from <https://www.lindesnes.kommune.no/kommuneplan.538191.no.html>
- Lindesnes kommune. (2020, 12 17). *Planstrategi 2020 - 2023*. Retrieved from <https://www.lindesnes.kommune.no/planstrategi-2020-2023.543202.no.html>
- Lindesnes kommune. (u.å.a.). *Barn og unge i nye Lindesnes*. Retrieved from <https://www.lindesnes.kommune.no/kommuneplan.538191.no.html>
- Lindesnes kommune. (u.å.b.). *Barn og unge i kommuneplanen*. Retrieved from <https://www.lindesnes.kommune.no/kommuneplan.538191.no.html>
- Miljøverndepartementet. (2012). *Temaveileder: Barn og unge og planlegging etter plan- og bygningsloven*. Miljøverndepartementet. Retrieved from <https://www.regjeringen.no/contentassets/bccd028e3b494d2fa8c6840851f2f2f2/t-1513.pdf>
- Nordtug, H. (2018). Sted og identitet. In L. H.-E. Aggvin (Ed.), *Livskraftige lokalsamfunn – tilfeldig og planlagt? 2. opplag*. Distriktssenteret. Retrieved from Distriktssenteret - kompetansesenter for distriktutvikling : <https://distriktssenteret.no/litteratur/livskraftige-lokalsamfunn-tilfeldig-og-planlagt/>

- Nordtug, H., & Gårdvik, A. (2019, Januar 22). *Involvering av barn og unge i lokal samfunnsutvikling*. Retrieved from Distriktsenteret - Kompetansesenter for distriktutvikling: <https://distriktsenteret.no/artikkel/involvering-av-barn-og-unge-i-lokal-samfunnsutvikling/#target-4>
- NOU. (2001). *Bedre kommunal og regional planlegging etter plan- og bygningsloven*. Retrieved from Norges offentlige utredninger 2001: 7: <https://www.regjeringen.no/contentassets/412be6d915d9425b840b5f4175c79a17/no/pdfa/nou200120010007000dddpdfa.pdf>
- Nyseth, T., Førde, A., & Cruickshank, J. (2018). Fra attraktive steder til omtenssom by- og stedsutvikling - implikasjoner for planlegging? In N. Aarsæther, E. Falleth, T. Nyseth, & R. Kristiansen, *Plan og samfunn- system, praksis, teori* (pp. 267-285). Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Opp, S. M. (2017). *The forgotten pillar: a definition for the measurement of social sustainability in American cities*. doi:10.1080/13549839.2016.1195800
- Plan- og bygningsloven, P. (2008). *Lov om planlegging og byggesaksbehandling (plan- og bygningsloven) (LOV-2008-06-27-71)*. Hentet fra https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2008-06-27-71/*#KAPITTEL_2-1-3
- Regjeringen. (2015). *Medvirkning i stedsutvikling*. Retrieved from Regjeringen.no: <https://www.regjeringen.no/no/sub/stedsutvikling/ny-prosess-og-verktoy/medvirkning/id699053/>
- Ringholm, T., & Hanssen, G. S. (2018). Medvirkning i lokal planlegging. In N. Aarsæther, E. Falleth, T. Nyseth, & R. Kristiansen, *Plan og samfunn - system, praksis, teori* (pp. 191-208). Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Thagaard, T. (2018). *Systematikk og innlevelse - en innføring i kvalitative metoder (5.utg.)*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Vestby, G. M. (2018). *Fugleperspektiv på tre tiår med stedsutvikling*. NIBR OsloMet. Retrieved from Fugleperspektiv på tre tiår med stedsutvikling: <https://distriktsenteret.no/litteratur/fugleperspektiv-pa-tre-tiar-med-stedsutvikling-2/>

Vedlegg 1 – Intervjuguide BU-leder

Intervjuguide – Barn- og ungdomsrådet (BU)

Starter med litt informasjon om prosjektet samt samtykkeskjemaet.

Del 1 – Fakta spørsmål:

- Hvem er det dere i BU representerer?
 - Og hvordan arbeider dere for å nå flest mulig?
- Hva er deres rolle opp mot kommuneadministrasjonen?
- Hvilke kjennskap har du/dere til begrepet *sosial bærekraft*?
 - om kjennskap til det, er det noe Lindesnes kommune mangler for å kunne bli mer sosial bærekraftig? Sett fra deres øyne.

Del 2 – Presisering:

- Opplever dere at dere at dere representerer alle barn og unge i Lindesnes Kommune?
 - Vis nei, hvorfor ikke?
 - Vis ja, er det noen barn og unge det er vanskelig å nå gjennom til?
- Opplever dere at dere har en påvirkningskraft, og får gjennomslag for de forslag dere fremmer?
 - Vis ja, hvilke gjennomslag har dere fått i den senere tid?
 - Vis nei, hvorfor tror du/dere at dere ikke har fått gjennomslag?
-

Del 3 – Avslutning

- Noen spørsmål eller noe du/dere ønsker å legge til?

:

Vedlegg 2- Intervjuguide innbyggere

Intervjuguide – Innbyggere

Starter med litt informasjon om prosjektet samt samtykkeskjemaet.

Del 1 - fakta spørsmål:

- Konkret, hva er det beste ved å bo i Lindesnes kommune?
- Er det noe du savner i Lindesnes kommune?
- Har du tillit til at Lindesnes kommune (kommuneadministrasjonen) tar gode avgjørelser for stedsutviklingen av kommunen?
 - Vis ja, hvorfor har du det?
 - Vis nei, hvorfor har du ikke det

Del 2 - fokusering:

- Er det viktig for deg at innbyggerne i Lindesnes kommune aktivt får delta i stedsutviklingen av kommunen?
 - Vis ja, hvorfor er det viktig for deg?
 - Vis nei, hvorfor ikke?

- Kjenner du til hvordan du kan komme med innspill til kommunen, i aktuelle plansaker?
 - Vis nei, hvorfor tror du at du ikke kjenner til de mulighetene?
 - Vis ja, har du kommet med innspill selv? Og hvordan gikk du frem for å gjøre det?
- Opplever du at kommunen når ut til innbyggerne om deres rett til involvering i planprosesser?
 - Vis ja, har du eksempler?
 - Vis nei, hvorfor tror du ikke det

- Synts du at innspillene som kommer fra innbyggerne bør være avgjørende i den kommunale planprosessen?
 - Vis ja, begrund gjerne dette.

Del 3 – Avslutning

- Noen spørsmål, eller noe du ønsker å legge til?